

№ 113 (19627)

2010-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЬЫЙ
МЭКЪУОГЪУМ и 16

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ГъэцэкIэжьиныхэр зэрэкIорэм тегушыIагъэх

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIуцынэ Аслъан МыекIонэ къэлэ паркэу гъэцэкIэжьиныхэр зэралIэлэхэрэм тыгъуасэ цыIагъ. Премьер-министрэу КъумIыл Мурат, архитектурэ Иофхэм, къэлэгъэпсыным, мылIкIу зэфыщытыкIэхэм афэгъэгъэзэгъэ комитетхэм, МыекIонэ къэлэ администрацием япашхэр ащ игъусагъэх. ПсэолъэшIын Иофхэр зынэсыгъэхэм республикэм ипашэ зыщигъэгъозагъ, ау нахь игъэкIотыгъэу зытегушыIагъэхэр паркым аттракционэу щагъэуцугъэхэм языхтэрэ архитектурнэ теплъэу илэцтымрэ.

ТхьакIуцынэ Аслъан аттракционхэм языхтэрэ зэрымгъэразэрэр, мыщынэ-гъончъэхэу зэрилъытэрэр нахьыпэкIи къыIогагъ, а лъэныкъом джыри зэ хэплъэжьиныхэу къалэм ипашэ фигъэпытэгъагъ. Къэлэ администрацием ипашэу Михаил Черниченкэм а унашгор зэригъэцэкIагъэм ишыхъатэу Волгоград ипредприятиуе аттракционхэр бэджэндэу къязытыгъэм илIыкIохэр къыригъэблэгъагъэх. Ахэм «япродукции» уехъырэхъышэжьиныхэу шымытэу къаIуагъ. Аттракционэу агъэуцугъэ пстэури зэфэдэу шынагъоу зэрэщымытым республикэм ипашэ дыригъэштагъ, ау зымыгъэразэхэрэм анаIэ тыраригъэдзагъ.

— Шапхъэхэм адиштэу шIыгъэ аттракцион дэгъу къызыщыпщэфын е бэджэндэу къызыIыпхын Урысыем имытымэ, IэкIыб къэралхэм Иоф ащызышIэхэрэм зафэбгъэгъээн фэе, — къыIуагъ ащ. — КIэлэцIыкIухэм ящынэгъончъагъэ пстэумэ анахь шъхъаI.

Паркым архитектурнэ теплъэу илэцтыми игъэкIотыгъэу тегушыIагъэх. Мы лъэныкъом фэгъэгъэзэгъэ шIэныгъэлэжъхэм, специалист зэфэшъхъафхэм

яеплъыкIэхэр къыралотыкIыгъэх, проектэу къагъэхъазырыгъэхэр къагъэлэгъуагъэх. МыщкIэ нахьыбэхэм яеплъыкIэхэр зэтекIыгъэх. Нэужым паркым иIофыгъохэм зыщатегушыIэгъэхэ зэхэсыгъо Правительствэрэ зычIэт Унэм шызэхашэгъагъ. ТхьакIуцынэ Аслъан аттракционхэм къафигъэгъэжъызэ, ахэм языхтэрэ ежъ имызакъоу, къалэм дэсыбэхэр зэрымгъэразэрэр, шъхъаихыгъэу ар къызэрэраIотыкIырым джыри зэ къыкIыгъэ-тхъыжыгъ. Джащ фэдэу республикэ хэбзэ органхэмрэ къэлэ администрациемрэ зэгурыIохэу, зэхэгущыIэжъыхэзэ, Иоф зэрэгъэдамышIэрэм уигъэрэгъэнэу зэрэщымытыр къыхигъэщыгъ.

— Адыгеим икIэлэ шъхъаIэ зэтегъэпсыхъэгъэнэу, идэхэгъэкIэ пстэумэ къахъышэу тыфай, ахъшэу ащ пэIудгъахъэрэри макIэп, — ыIуагъ ащ. — Арышъ, тызэмынэкъоу, тызэдэлэжъызэ ищыкIагъэр зэретшылIэщтым, мылIкIу зыщыкIагъэм зэрэпэIудгъэхъаштым тапылIын фэе.

*ХЪУТ Нэфсэт,
ТХЪАРКЪОХЪО Адам.*

Президентым аритыжъыгъэх

Урысыем и Мафэ ипэгъокIэу илъэс зэкIэлъыкIохэм зилофшIэнкIэ гъэхъэгъэшIу зышIыгъэхэм къалэгъыгъэ тын лъапIэхэр блэкIыгъэ бэрэскэишхом Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIуцынэ Аслъан аритыжъыгъэх.

Мыщ фэгъэхъыгъэ торжественнэ зэхэхэу Правительствэм и Унэ шыкIуагъэр ТхьакIуцынэ Аслъан къызыIуихызэ, мэфэкIыр лъэпкъ зыкIыныгъэм ылъапсэ зэрэхъугъэр къыхигъэщыгъ. Зисэнэхъат фэшъыпкъэхэу гъэхъэгъэшIухэр зышIыгъэхэм республикэм ипашэ игуапэу къафэгущыIуагъ, псауныгъэ пытэ яIэнэу, ягъухъэлъышIухэр къадэхъунхэу къафэлъэIуагъ.

АР-м и Президент иунашъокIэ медалэу «Адыгеим и Щытхъузехъ» зыфиIорэр афагъэгъошагъ ИофшIэным иветеранэу Дмитрий Москалевимрэ АдыгэкIалэ дэт сымэджэщэу

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Правительствэ телеграммэхэр

Адыгэ Республикэм и Президентэу А. К. ТхьакIуцынэм фэкIо

Лъытэныгъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ ыкIор!

Урысыем и Мафэ фэшI сыпфэгущыIо!

Ти Хэгъэгъу зыгъэлъапIэхэрэм, ащ итарихъ бай, итекIоныгъэшхохэм арыгушхохэрэм, зилофшIэнкIэ Урысыем экономикэ, духовнэ хэхъоныгъэ ышIыным, демократическэ обществэ шъхъафит зэхэщэгъэным, къэралыгъом игъэпытэн афэIорышIэхэрэм ар зэдырэмфэкI.

Псауныгъэ пытэ, мамырныгъэ уилэнхэу, шIоу щылэр зэкIэ къыбдэхъунэу, хъарым ущымыкIэнэу сыпфэлъаIо.

Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэIукIэ ФедерациемкIэ и Совет и Тхьаматэу С. М. МИРОНОВ

Лъытэныгъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ ыкIор!

Урысыем и Мафэ фэшI сыпфэгущыIо!

Зихэгъэгъу шIу зылгъэгъухэрэр, ащ итарихъ рыгушхохэрэр, къэралыгъор нахь фэшIыгъэ хъунымкIэ афэлъэкIыштыр зэкIэ зышIэхэрэр мы мэфэкIым зэрэпхых. Урысыем негъ ыпашхъэ ит пшгъэрылтышхохэр зэшIотхын, тицIыфхэм ящылэкIэ-псэукIэ къэтIэтын зытлъэкIыштыр зэкIэми тызэгъусэмэ ары.

Псауныгъэ пытэ, щылэкIэ-псэукIэ дэгъу, насып уилэнхэу сыпфэлъаIо!

Партиуе «Единэ Россием» и Генеральнэ совет и Президиум исекретарэу, Къэралыгъо Думэм и Тхьаматэ игуадзэу В. ВОЛОДИН

Лъытэныгъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ ыкIор!

Урысые Федерацием хэдынхэмкIэ и Гупчэ комиссие къэралыгъо мэфэкIым — Урысыем и Мафэ фэшI къыпфэгущыIо!

Тихэгъэгъу иджырэ тарихъ инэкIубгъо шъхъаIэхэм зэу япхыгъэ мы мэфэкIыр демократическэ шIуагъэхэр зэрэтекIохэрэм ятамыгъэу хъугъэ.

ПшгъэдэкIыжышхо зыпыль уилофшIэн гъэхъагъэхэр щыпшIынхэу, шIоу щылэр зэкIэ къыбдэхъунэу, мамырэу упсэунэу сыпфэлъаIо.

Урысые Федерацием хэдынхэмкIэ и Гупчэ комиссие и Тхьаматэу В. Е. ЧУРОВ

Лъытэныгъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ ыкIор!

Темыр-Кавказ дзэ округым икомандованиерэ исоветрэ агу къаделэу Урысыем и Мафэ фэшI къыпфэгущыIо.

Мы мафэр тарихым хэхъагъ Урысыем зиужыжъэу, Урысыем икIэралыгъо гъэпсыкIэ зэблихъоу зыщыригъэжъэгъэ, лъэпкъ пэпчэ хэхъоныгъэ зэришIышт лъэныкъор ежъ-ежырэу къыхыхынэу фитыныгъэ зэриIэр, Урысыем ис пэпчэ щылэкIэ-псэукIэ тэрэз илэнэу зэрэтефэрэр къыдалыгъэу заублэгъэ уахътэу. Джырэ Урысыем итарихыкIэ ианахь нэкIубгъо шъхъаIэу ар къэнэжы.

Псауныгъэ пытэ, насып, щылэкIэ-псэукIэ дэгъу уилэнхэу, щынэгъончъагъэм игъэпытэнкIэ, республикэм исхэм ящылэкIэ-псэукIэ зыкъэгъэлэтыгъэнымкIэ, Темыр-Кавказ регионым мамырныгъэрэ зыпкытыныгъэрэ илIынхэмкIэ Иофэу пшIэхэрэм гъэхъагъэхэр ащыпшIынэу сыпфэлъаIо.

Лъытэныгъэ къыпфэгъышIэу, Темыр-Кавказ дзэ округым идзэхэм япашэу генерал-лейтенантэу А. ГАЛКИН

Лъытэныгъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ ыкIор!

Урысыем и Мафэ фэшI сыпфэгущыIо!

Псауныгъэ пытэ, насып уилэнхэу, уилофшIэн гъэхъагъэхэр щыпшIынхэу сыпфэлъаIо.

Лъытэныгъэ къыпфэгъышIэу, Урысые Федерацием и Апшгъэрэ Суд и Тхьаматэу В. М. ЛЕБЕДЕВ

Джэджэ районым шыIагъ

АР-м и Президентэу ТхьакIуцынэ Аслъан тыгъуасэ Джэджэ районым илэжъыгъэ хъасэхэр къыплъыхъагъэх.

Айрюмовскэ къоджэ псэупIэм апэу ар кIуагъэ. ХъызмэтшIапIэу «Радуга» зыфиIоу Сапый Юныс зипашэм илэжъыгъэ хъасэхэм ащыIагъ, рапсыр зэрэIуахыжырэ еплъыгъ. Ащ ыужмыгъэ агъэпсыгъэ шъхъалым кIуагъэ, иIофшIакIэ зыщигъэгъозагъ.

ЕтIанэ А. Анисимовым игубгъо уцупIэ Президентыр шыIагъ. Ащ республикэм ипашэ, урысэм зэрашIэу, шыгъу-хъалыгъукIэ къыщыпэгъо-кIыгъэх. Мыщ техникаIэу тетыр

ТхьакIуцынэ Аслъан къыплъыхъагъ.

Президентым игъусагъэх Премьер-министрэу КъумIыл Мурат, мэкъумэщымкIэ министрэу Юрий Петровыр, Джэджэ район администрацием ипашэу Анатолий Черковыр.

Президентым къыплъыхъэгъэ лэжъыгъэр зэрэдэгъур къыхигъэщыгъ, гъэрэкIо нахь нахь лэжъыгъабэ къахъыжынынэу зэрэгугъэрэр къыIуагъ.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хъаджэртэбый.

КІэлэцІыкІухэр агъэгъушІуагъэх

Миграционнэ къулыкъумрэ кІэлэцІыкІухэр зыщабьгъ интернатхэмрэ зыми зэрымыхъу хъу къыпшІошІын плъэкІыщт. Шъхъаеи нэмыкІ къэралыгъохэм ащыпсэурэ цыфхэр тхэгъэгъу къахъоу, яунагъохэм ащыпшхъу кІэлэцІыкІухэр зытырарагъатхъэ, алахыхъ хъу-

гъэ. КІэлэцІыкІухэр ягражданствэ зэблахъуным пае апэу зэкІуалэхэрэр ОФМС-м иІофышІэхэр арых.

Сабый цыкІухэм якъэгъуи мэн и Дунэе мафэ ехъулэу УФ-м и ОФМС икъутамэу Адыгэ Республикэм щыІэм икъулыкъушІэхэр шІушІэ акциеу

«Участие» зыфиІорэм хэлэжъагъэх. Республикэ ОФМС-м ипашэ игуадзэу Шэуджэн Рус-лан игъусэхъу ахэр кІэлэцІыкІу ибэхэм я Унэу Мыектуапэ дэ-тым щыІагъэх. Утренникым хэлэжъагъэх, шІухъафтынхэр кІэлэцІыкІухэм афашІыгъэх. Сабыйхэр къэшгуагъэх, джэ-гугъэх, сценкэ цыкІухэм яп-лъыгъэх, нэужым ІэшІу-Іу-шІухэмкІэ къафашыгъэ Іанэм здыпсыгъэх.

— Сабыйхэм тинеушырэ мафэ зэрагъэпсыщтым щэч хэлэп, — еІо Шэуджэн Рус-лан. — Ау ахэм неушрэ ма-фэр зыфэдэщтыр япхыныр псынклэгъоп. Ар озыгъаІорэр сабыйхэм янэ-ятэ имыІэу, унэ-гъо тэрэз имысыгъэу ахэтыр зэрэмымакІэр ары. КІэлэцІу-хэми, тэри, хэти ным иІэшІугъэ ахэм зыхаригъэшІэн ылъэ-кІыщтэп. Ау тынаІэ атедгъэ-тыныр, амалэу тилэмкІэ Іэпы-Іэгъу тафэхуныр зэкІэми тип-шъэрылъ.

БЕЛОВ Тимофей.
АР-м и ОФМС-м икъутамэу щыІэм иІофышІ.

Адыгеим щызэІокІэх

Мэкъуогъум и 15-м къыщегъэжъагъэу и 18-м нэс Къыблэ ыкІи Темыр-Кавказ федеральнэ шъолъырхэм яныбжъыкІэ парламентариехэм я Межрегиональнэ форум Адыгеим щыІошт.

Ащ изэхъащакІох Урысые Федерацием иныбжъыкІэ парламентариехэм я Ассоциация, Конрад Аденауэр и Фонд, партиеу «Единэ Россием и НыбжъыкІэ гвардие». Форумым иІофшІэн зезыгъаІорэр АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и НыбжъыкІэ парламент ары.

Форумым хэлэжъэщтых Къэралыгъо Думэм ивице-спикерэу С.С. Журовар, Урысые Федера-цием иныбжъыкІэ парла-ментхэм я Ассоциация ипашэу С.Н. Возжаевыр, Аденауэр и Фонд ныбжъыкІэхэм къыра-хылІэрэ проектхэм якордина-торэу, Урысыем иадвокат гъэшІуагъэу И. Л. Муратидис, Къыблэ ыкІи Темыр-Кавказ федеральнэ шъолъырхэм ячы-пІэ ныбжъыкІэ парламентхэм ятхъаматэхэр ыкІи нэмыкІхэр.

Іофтхъабзэм къыхиубытэрэ пресс-конференцие тыгъуасэ гъэзетэу «АиФ-Адыгея» зы-фиІорэм иредакция щыІуагъ. Ащ хэлэжъагъэх Урысыем

иныбжъыкІэ парламентхэм я Ассоциация ипашэу Сергей Возжаевыр, Къыблэ ыкІи Те-мыр-Кавказ федеральнэ шъо-лъырхэм яныбжъыкІэ парла-ментхэм якординационнэ со-ветхэм ятхъаматэхэу НэтІахъ Аслъан, Тимур Загеевыр ыкІи АР-м ныбжъыкІэ ІофхэмкІэ и Комитет итхъаматэу Къэрэтэ-бэнэ Мыхъамодэ.

Урысыем иныбжъыкІэ пар-ламентаризмэ епхыгъэ Іофы-гъохэм пресс-конференцием ащытегушыІагъэх.

Форумыр турист комплексэу станицэу Даховскэм дэтым щэкІо.

КЪЭБАРЫКІЭХЭР

ТыфэгъушІо!

ХъокІо Минхъан Къэлатджэрыи ыпхъум пса-уныгъэ дахэ иІэу илъэс 80 зэрэхъугъэмкІэ ти-гуапэу тыфэгъушІо!

Тянэ гъусэу, хъалэлэу, тилъанІэу Минхъан! Угу ифэбагъэрэ уибэрчэтыгъэрэ насыным хэлъу къыт-фэбошчыгъ. ШІур къыщегъэІэу, хъарыр щы-багъоу гъэшІэ кІыхъэ дахэ Алахъ закъом къыу-итынэу тыпфэлъаІо!
Уилъфыгъэхэр

Апэрэу паспортхэр аратыгъэх

Мэкъуогъум и 11-м АР-м и Къэралыгъо Совет — Ха-сэм изэхъасынІэ унэ илъэс къэс зэхъащэрэ акциеу «Тэ Уры-сыем тырицІыф» зыфиІорэр АР-м ныбжъыкІэ ІофхэмкІэ и Комитет щызэхъащэ.

Мы илъэсым Іофтхъабзэм нэбгыришъэ къыгуыиуагъэ, ахэм апэрэу а мафэм паспортхэр аратыжъыгъэх.

Апэрэу цІыфымкІэ мэхъа-нэшхо зилэ документыр ариты-жыгъ АР-м и Премьер-мини-стрэ игуадзэу Алексей Петру-сенкэм. Президентым ыпІэкІэ ар ныбжъыкІэхэм афэгъушІуагъ. «Джы Урысыем игражданин

шъыпкэ шъухъугъ, — къы-Іуагъ Премьер-министрэм игуа-дзэ, — джы тыхэгъэгъу къыры-кІоштыр нэбгырэ пэпчъ шъо къышъолъытыгъ. Нахъ чанэу общественнэ Іофхэм шъуахэ-лажэ, дэгъоу шъуедж, текІо-ныгъэр зытхыгъэрэу цыф чан-хэу, шъхъэихыгъэхэу, пшъэ-рылъэу зыфишІыжыгъэм фа-кІохэрэр арых».

Паспортхэр язытыжыгъэ-хэм ащыщых АР-м и Къэра-лыгъо Совет — Хасэм итхъа-матэу Анатолий Ивановыр, АР-м гъэсэнэгъэмрэ шІэны-гъэмрэкІэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Надежда Кабановар, ныбжъыкІэ ІофхэмкІэ АР-м и Комитет итхъаматэу Къэрэтэ-бэнэ Мыхъамодэ, Урысыем и Лыхъужыгъу Цыгъуадэ, АР-м инахъыжъхэм я Совет итхъама-тэу Шъхъэлъхъо Рэмзэнэ, УФ-м и федеральнэ миграционнэ къу-лыкъу паспортхэр яты-гъэнхэмкІэ ыкІи регистрацие шІыгъэнхэмкІэ иотдел ипашэу Мамый Юрэ.

Официальнэ Іахъым нэмы-кІэу а мафэм ныбжъыкІэхэм къашъхъэпэщт тарихъри зэра-гъэшІагъэ. Апэрэу паспортыр я 15-рэ ІэшІэгъум Германием шагъэфедэу рагъэжъагъ. Апэ-рэмкІэ а документым къыкІы-штыгъэр «портым узэпы-рыкІыныр» арыгъэ. 1719-рэ илъэсым Петр І-м иунашъокІэ Урысыем паспортхэр къаща-ратхэу рагъэжъагъ.

Іофтхъабзэм икІэхуым ныбжъыкІэхэмрэ ахэм паспорт-хэр язытыжыгъэ тинахъыжъ-хэмрэ зэхэтхэу сурэт зытыра-рагъэхыгъ.

Псым шъуфэсакъ

Гъэмэфэ мафэхэр къы-зэкІэлъэкІох, температурэр лъагэу дэкІоагъ, бэ джы псыхъохэм аІусыр. Адыгеир псыкІэ бай, псыІыгъыпІэу ыкІи псыІтэу зэкІэмкІи 300, псыхъоу, канал зэфэшъхъафэу 130-рэ ит. А зепстэур, жы къабзэ къызэратырым, дуна-ир къызэрагъэуцыІатэрэм имызакъоу, уфэмысакъымэ цыфымкІэ щынагъо мэхъух. ТхъамыкІагъор нахъ макІэу ахэм къашыгъуным фэшІ псым узэрэщызекІон фэе шапхъэхэр АР-м и МЧС джыри зэ шъугу къегъэ-кІыжыых:

— зыщыбгъэпскыным те-мыгъэпсыхъэгъэ е шъуи-мынэІосэ чыпІэм зыщы-шъуымыгъэпскІ;

— кІэлэцІыкІухэр язакъоу къэшъуымыгъанэх;

— шъуешъуагъэу псым шъухъымыхъ;

ІээпІэ-гъэпсэфыпІэхэм япа-щэхэм кІэлэцІыкІухэм зы-зыщыагъэпскІыщт чыпІэхэм ягъэхъазырынкІэ санитарнэ шапхъэхэр аукохэ хъуштэп, пляжыр ищыкІэгъэ пстэумкІи зэтырагъэпсыхъан ыкІи къашыгъан фае. КІэлэцІы-кІухэр нэбгырипшІ нахъыбэу зы уахътэм псым зэдыхъы-хъэхэм нахъышІу, такыкыи 10 нахъыбэрэ хэбгъэсыхэ хъу-штэп.

Дэгъоу уинэІосэ чыпІэри щынагъоу хъун зэрилъэ-кІыштыр хэти зыщэрэмыгъэ-гъушІ. Псыр зыщыкуу е лъэ-шэу зыщычъэрэ чыпІэхэм

защыбгъэпскІыныр сы-дигъокІи щынагъо. Гухэ-кІыми, шапхъэхэр зымы-гъэцакІэрэр макІэп, ары тхъамыкІагъор къызы-хэкІырэри. Ащ фэдэу ыкІуа-чІэ икъоу «къыдзымылты-тагъэу», псым ытхъалэрэм шъурихыпІэмэ, ІэпыІэгъу псынклэу зэрэшъутыщтым шъупылтын фае. Псым шъу-хъыаным ыпэкІэ шъо зыкэ-жугъэгъунэжыныным, нэмыкІ-хэри къэжъугъэгъунэ-шъунхэм шъуфэхъазырын фае.

ХЪАЖЭКЪО Людмил.
УФ-м и МЧС АР-мкІэ и ГъэлорышІапІэ ипе-циалист шъхъаІ.

Шапхъэхэр ыукъуагъэх

Мыектуапэ фэтэрыбэ хъурэ унэу дэтхэм ягъэцкІэжыи фэгъэхъыгъэ муниципальнэ программэм хагъэхъащтхэм якъыхъхынкІэ администрацием законыр ыукъуагъэу къэлэ прокуратурэм джырэблагъэ къычІигъэщыгъ.

Илъэсэу тызыхэтым гъэ-цэкІэжыныхэр зыщашыщт унэхэр комисиим ыгъэнэ-фэгъахэх, ау тхъаусыхэ тхы-лър прокуратурэм къезы-тыгъэхэр зыщыпсэухэрэр а списокэм хагъэхъагъэхэп. УплъэкІунэу ашыгъэхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкІэ, унэм изытет еплъыгъэхэм ар зэрэдэир зэрэІаукъошагъэр ары ащ ушъхъагъоу фэхъу-гъэр.

Администрацием хэукъо-

ныгъэр псынклэу зэригъэтэрэ-зыжыи фаем фэгъэхъыгъэ тхылъ прокуратурэм ыгъэхъа-зыри, къалэм ипашэ фигъэ-хыгъ. Прокуратурэр къыз-кІэдаорэр ащ ыгъэцкІагъ, за-коныр зыукъуагъэхэм пшъэ-дэкІыжъ ахыщт. БэшІагъэу гъэцэкІэжыныхэр зыщы-кІэгъагъэу, ущыпсэункІэ щы-нагъо хъугъэгъэ унэр списокэм хагъэхъащт.

Мыектуапэ ипрокурор

АУЖЫРЭ илээсхэм Адыгеим ирайонхэм ыкйи ихызмэтшлалэхэм япашэхэмрэ яспециалистхэмрэ бжыхасэхэм ялухыжын кызышылэгъагъэм мэку-мэщымккэ Краснодар научнэ-ушэтэккэ институтуэ П.П. Лукьяненко ыцлэккэ щытым иопытнэ лэжыгъэ хьасэхэм ащылэнхэр ыкйи ученэхэм лэжыгъэ лэпкыккэу аужырэ лэжыаным кыыхахыгъэхэм нэлуасэ зафашыныр шэн шлагъо афэхугъ. Мары джыри бэмышлэу Адыгеим мэку-мэщымккэ и Министерствэ клэщаккэ фэхуи, Мыекъяупэ икыгъэ купыр автобусымккэ Краснодар клуагъэ.

Институтым иактовэ зал губгъом и Мафэ хэлэжыэштхэр щызэрэуогъоигъэх. Ахэм ахэгъх тиреспубликэ мэку-мэщымккэ иминистрэу Ю.Н. Петровыр, Красногвардейскэ район администрацием ипашэу В.Е. Тхэлъанэр, мэку-мэщымккэ республикэ Министертвэм чыгулэжынымрэ кэккыхэрэмккэ игъэорышлалэ ипашэу Э.К. Абрэджыр, кьалэхэм ыкйи районхэм мэку-мэщымккэ ягъэорышлалэхэм ыкйи яотделхэм япашэхэр, ихызэхэлъ ыкйи фермер хызмэтшлалэхэм яагронном шьхалэхэр ыкйи япашэхэр, республикэ ыкйи федеральнэ кыулыкухэм яспециалистхэр. Зэлулэгъум пстэумккэ нэбгырэ 60 фэдиз хьазыр хэлэжэ.

Адыгеим икыгъэ делегацием шлуфэс кырихыгъэ зэлулэр зыщыклорэ институтым иди-

Губгъом и МАФ

Аужырэ илээсхэм Кубань ыкйи Адыгеим пхэлэшэ хэмытэу чыгур гъэхьазыргъэным фэгъэхыгъэ технологияккэ хэр нахыгъэу ашагъэфедэ хьугъэ. Губгъом и Мафэ хэлэ-

лекциемккэ иотдел Урысыем имызакъоу зэрэдунаеуи дэгъоу щызэлъашлэх.

Ащ ыуж зэлулэгъум кышчыгушылагъ коцыр уз зэфэшъхьафхэм ащыуэхумэгъэнымккэ институтым илабораторие ипашэу, мэкумэщ шлэныгъэхэмккэ докторуэ И.Б. Абловар. Ащ кызыэриуагъэмккэ, мы илээсым коцым кытыштым кышчызгъэккэ зы лээккышт узэу алытэрэр «буряя ржавчина» зыфиолэрэр ары. А узым пэшлуклохэзэ тлоуцо-

хьэ чылэпхэ лэпкыкыр зышлэгъэ чыплэхэм лэжыгъэ дэгъу ашауогъоигъышт. Республикэм ихызмэтшлалэхэм япашэхэмрэ яспециалистхэмрэ хьэ хьэсэ дахэхэр кьапкыкыгъэх, хьэ чылэпхэ лэпкыкышлоу институтым кышчыхыгъэхэм нэлуасэ зафашыгъ. Ахэм ащышхы чылэпхэ лэпкыкыхэу «Гордей», «Роман», «Платон», «Рубеж», «Лазарь», «Спринтер» зыфиолэрэр ыкйи нэмыккхэр. Гухэккэ нахь мышлэми, тиреспубликэ хьэу кышчыгъэккырэр аужырэ илээсхэм нахь маккэ хьугъэ. Ар анахьэу кызыхэккырэр былымлус дэгъу хьурэ а лэжыгъэм чыплэ бэдзэрым осэ маккэ зэрэщырилер ары. КНИИСХ-м опытышлоу а лэныкыомккэ илэ хьугъэхэм а шыклагъэр дэгъэ-зыжыгъэнымккэ яшлуагъэ кэккыонккэ хьун.

Кымафэр изыхырэ ыкйи гьатхэм апхьырэ горох лэпкыккэ хэм кьатегушылагъ а культурэм иселекциеккэ ыкйи ичылапхэккэ лабораторием ипашэу В.И. Брежневэр. Адыгеим иллыккхэм ащ нафэ кьафишылгъ тыхэгъэу кышчыхыхэрэ горох чылэпхэ лэпкыкыхэрэ Иккыб кьэралхэм ашагъэфедэхэрэм зэранахь мыдэйхэр. Гьатхэм апхыгъэ горох лэпкыкыхэу «Аргон», «Газырек», «Лавр», «Атлант-2», «Ареал» ыкйи кымафэр изыхыхэрэ лэпкыкыхэу «Фаэтон», «Спутник» зыфиолэрэр кызышчыгъэккыгъэ чыплэхэр кьапкыкыгъэх.

жыгъэхэм кьарагъэлэжыгъэ американскэ техникаккэ маккэ кышчыгъэхэм якыгъэккын зэрэзэхашэрэм фэгъэхыгъэ технологияккэ. Тракторхэу «Джон Дир-8430» зыфиолэрэр ыкйи канадскэ фирмуэ «Салфорд» зыфиолэрэм итехникэ фирмуэ «Агро-мастер» зыфиолэрэм кышчылагъахэ. Ащ фэдэ технологиер зэрагъэфедэрэм шлуагъэу кыгырэм кытегушылагъ институтым иди-ректор игуадзэу, мэкумэщ шлэныгъэхэмккэ докторуэ П.П. Васюковыр.

Губгъом и Мафэ хэлэжыгъэхэм пстэуми анахь ашлогъэшлэгъоныгъэр бжыхьэ коцым фэгъэхыгъэ опытуэ кьарагъэлэжыгъэр ары. Агъэфедэхэу зсэжыгъэхэ ыкйи лэпкыккэ хэу кьарагъэлэжыгъэ хьасэхэр тиспециалистхэм лэшэу агу рыхыгъэх. Ахэм афэгъэхыгъэу иофшлэгъэшлоу ялэхэр кьэзылотагъэр а культурэмккэ селекцием иотдел инаучнэ иофшлэ шьхалэу Т.И. Грицай ары. Хьаккэ хэм ащ кьаригъэлэжыгъэ бжыхьэ коц лэпкыккэ дэгъухэу «Сила», «Верта», «Дея», «Патриарх», «Гром», «Память», «Зита», «Грация», «Творец», «Протон» ыкйи «Утриш» зыфиолэрэр. Ау пстэуми анахь агу рыхыгъэр бжыхьэ коц лэпкыкыу «Васса» зыфиолэрэр ары. Ащ кышчыккэ фышхьэр лэшэу ины.

Программэмккэ аужырэу щытыгъэр бжыхьэ тритикалем фэгъэхыгъэ опытхэм нэлуасэ

зафэшылгъэныр ары. А культурэм илэпкыккэ хэр кьэзыгъэлэжыгъэр ащ иселекциеккэ иофшлагъэхэм язэхэщаккэу, мэкумэщ шлэныгъэхэмккэ докторуэ В.Я. Ковтуненкер ары. А культурэм ичылэпхэ лэпкыкышлэхэу «Ярило», «Брат», «Валентин-90», «Дозор», «Лидер», «Макар», «Патриот», «Прорыв», «Сотник» ыкйи «Князь» зыфиолэрэр хьасэхэм ялгыгъэхэм агу лэшэу рыхыгъэ.

Тритикале хьасэхэр кьапкыкыхэу зэхьум республикэм мэку-мэщымккэ иминистрэу кьохэм африканскэ емынэр кьамыгъэузыгъэным фэгъэхыгъэ иофшлэхэр ифэшлуашэм лыккыгъэу зэхэщэгъэнхэмккэ краевой штабым изэхэсыгъо хэлэжыгъэр кьахьажыгъэ. Ащ дэжыкы журналхэу губгъом и Мафэ хэлэжыгъэхэр ар зэрэклуагъэр кьафиолтэнуэ Юрий Петровым елэлуэгъэх.

— Гушылэжэ дэгъу щыт: «Чылэпхэ дэим лэжыгъэшлу кытынуэ ушымыгъу», — ылуагъ ащ. — Бжыхьэ фышхьэ лэжыгъэхэм ыкйи нэмыккэ культурэхэм ялэпкыкышлэхэу лэжыгъабэ кьэзытыхэрэр кыыхэхыгъэнхэмккэ КНИИСХ-м Урысыем пэрытныгъэр щылыгъ. Джары тэри илээс кьэс мыщ тыкыккэа-клорэр, тыхьымэтшлалэхэм ялофшлэхэр ыкйи фермерхэр, зэккэ мэкумэщышлэхэр кубанскэ селекционерхэм яаужырэ гъэхьагъэхэм нэлуасэ афэтшынхэм ыкйи чылэпхьа-клэхэр кызылэклагъэхьанхэм афэшлэ зэзэгъыныгъэхэр адашынхэм тызкыпылгыр.

Мы аужырэ илээсхэм Адыгеим ичыгулэжыгъэр яшэнэрэу КНИИСХ-м кьэклуагъэх. Республикэм ихызмэтшлалэхэр институтым зэзэгъыныгъэхэр дашлэхэу зыщырагъэжыгъэм кышчыублагъэу Адыгеим бжыхьасэхэм кьатырэ лэжыгъэу шаугъоигъырэ нахьыбэ хьоу ригъэжыгъэ. Непэ тыхьымэтшлалэхэм япашэхэмрэ яспециалистхэмрэ дэгъоу алыгъу чылэпхэ лэпкыккэ хэм кьатын алыэккыштыр зыфэдэр ыкйи ахэр кызышчыгъэккыгъэ хьасэхэр зэрэда-хэхэр. Тиагрономхэм а лэжыгъэ лэпкыккэ хэр кыыхэзы-хыгъэхэм адэгъушылэнхэу амал ялэ хьугъэ.

Юрий Петровым кызыри-луагъэмккэ, мы илээсым тиреспубликэ игубгъохэм лэжыгъэ дэгъу арыл. Хьызмэтшлалэхэу технологиехэм кьыдалгытэхэрэр дэх имылу зыгъэцклагъэхэм лэжыгъэ дэгъу аугъоигъышт.

А гушылэхэр кьагъэшпы-кьэжыгъэхэрэм фэдагъ лэжыгъэ хьасэхэр кызышчыгъэхэу уахэгъэм Джэджэ районым мэку-мэщымккэ игъэорышлалэ ипашэу А.Б. Юрчиным кьэбарэу кьалгыгъэлэсыгъэр. Районым щыщ СХА-у «Радуга» зыфиолэрэм бжыхьэ хьэм илухыжын ригъэжыгъэ. Ащ шаугъоигъыгъэ апэрэ гектархэм ателытагъэу центнер 50 гектар пэпч кьырахыгъ. Адыгеим ыкйи Кубань джаруштэу зичэзыу Ионыгъор ащырагъэжыгъэ.

**Сергей БОЙКО,
ЛЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэртбий.**

Сурэтхэр зэхэхэм кы-щытырахыгъэх.

ректоруэ, мэкумэщ шлэныгъэхэмккэ Урысые академием ичлен-корреспондентуэ А.А. Романенкэм. А институтым иофшлэ бзылгыгъэ тиделегацие хьалыгъурэ щыгъурэ кыпыгъохыгъ. Ю.Н. Петровым кьафэчэфхэу кызыра-пэгъоккыгъэхэм ипэгъоккэу Адыгэ Республикэм ехьылэгъэ тхьлэхэр институтым шлу-хьафтынэу ритыгъэх.

Губгъом и Мафэ хэлэжыгъэхэр институтым бжыхьэ коцым ыкйи тритикалем яселекциеккэ ыкйи ячылапхэхэмккэ иотдел ипашэу, РАСХН-м иакадемикэу Л.А. Беспаловам кышшыгъэ псалэм едэлугъэх. Лэжыгъэ кьэзытырэ культу-рэхэм яселекциехэр кыыхыгъэнхэм фэгъэзэгъэ шлэныгъэлэжыгъэм я VIII-рэ дунэе форумуэ Санкт-Петербург бэмышлэу шыклуагъэм клэхэу фэхьугъэхэр ащ кьафиолтагъ. Ащ ипсалэ анахьэу зыфэгъэхыгъагъэр бжыхьэ коцым илэпкыккэ хэу кыыхыгъэхэр зыфэдэхэр ары. КНИИСХ-р ыкйи ащ се-

гъо зикок хьасэхэм щэнаутыр атезыутхэгъэ хьызмэтшлалэхэр тэрэзэу зэрэзеклуагъэхэр ащ хигъэунэфыкыгъ.

Теорием фэгъэхыгъэ иофгыгъохэм ятегушылэн заухым, губгъом и Мафэ ия 2-рэ клэ-лэныкыо — лэжыгъэ хьасэхэм якьэпкыкыгъэхэм зэлулэгъум хэлэжыгъэхэр фежыгъэх. Автобуситлум арысхэу ахэр чыплитлум клуагъэх. Бжыхьэ хэр кызышчыгъэккыгъэ опытнэ чыплэм а лэжыгъэм илэпкыккэ хэу кыыхыгъэхэм гъэшлэгъонэу кьащытегушылагъ хьэм иселекциеккэ ыкйи ичылапхэккэ отделим инаучнэ иофшлэ шьхалэу, мэкумэщ шлэныгъэхэмккэ докторуэ Г.Е. Кузнецовар.

Тиреспубликэ иделегацие а чыплэм зыщыклуагъэм тефагъ псынклэу зигъо хьурэ хьэ чылэпхэ лэпкыкыу «Романс» зыфиолэрэм илухыжын иегъэжыгъэу. А.А. Романенкэм кызыэриуагъэмккэ, хьэм лэжыгъэу кыгырэм осэ дэгъу ил. Нафэ кызыэрэхьугъэмккэ, аужырэ мазэм маккэу ктещхыгъэми, а

Уахътэм кыыгъэуцугъэ

Юфыгыу

Зауррэ. Адыгэ къашьохэр Шадж Казбек аригъэшлэштых. НыбжьыкIэхэр куп хахьэхэмэ дахэу къэшъонхэ альэкIынэу ыгъэсэштых. ЕтIанэ пхъэм дэлэжьэнхэм шъэожьыгъэхэр фэдэ

Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ и Министерствэрэ Адыгэ къэралыгъо университетым лъэпкъшӀэныгъэмкӀэ и Гупчэрэ зэгъусэхуэ искусствэхэмкӀэ республикэ кӀэлэцӀыкӀу еджапӀэм адыгэ лорылатэм епхыгъуэ (фольклорым) отделение къыщызӀауахы. Ащ я 2 — 3-рэ классхэм ащеджэрэ кӀэлэеджакӀохэр аштӀэтых. 2010-рэ илъэсым лонгымор еджэнэр рагъэжъшт.

А кызбарыс зызахэтэхым лэпкэшлэныгъэмклэ университетым и Гупчэ ипашцэу, филологие шлэныгъэхэмклэ докторэу Унэрэкьо Рае зылудгъэклагъ.

— Рай, мыщ фэдэ от-
деление искусствэхэм я
Адыгэ республикэ КIэлэцIы-
кIу еджанIэ кыщыцзIу-
шъухынэу зэрэхъугъэмкIэ
къедгъэжьэн.

— Адыгэм ылэжьыггэ пстэури кызылэныуыгтэу тифакультет шлэныггэхэр студентхэм шятэтых тломэ, мытэрэ-зыло хуушт. Нахэ теубытаггэу яттырэр адыгабэзэмклэ ыкп адыгэ литературэмклэ клэлэ-еггэджэ сэнэхыатыр ары. Адыгэм икультурэ илэзныкыо пстэури кызылэлыныгытыр сэнэхыат зышчызэраггэгытыр еджаплэ непэ тилэп. Адыгэ культурэм, искусствэм хэшпкп афызилэ цыфхэр цыкп-цыкп дунаим ехыжых. Ахэм эклэм агупшыси, яшлэныгы адэклэжых.

Шьыпкэз, мары ильэсипш хьугъэ адыгэ тарихьымрэ культурэмрэкIэ кафедрэм Iоф зишIэрэр. Ау тэ ашкIэ специалистхэр дгъэхъазырынхуэ шытэп. А предметхэм нэмыкI факультетхэм ястудентхэр нэлуасэ ащыфгъэшIыныр ары типшэзрылтыр.

Ильэс заулэ хьугъэу факультетым къеклуалэрэм ипчъагъэ зэрмаклэм кыххэклуэ кьуаджэхэр кьэтклухьэхэзэ кьычлэхьахтхэр кьэтэгъэблагъэх. Гухькыр непэ тыгъэхэдэн, кьызыхэтхын ныбжьыклэхэр зэрэщымылэхэр ары. Ар Юфыгъошхоу лъэпкъым ыпашхьэ итмэ ащыш. Адыгабзэмрэ адыгэ литературэмрэ еджаклэхэм ащыззрагъашлэми, ахэм аплухьэрэ сыхьатхэр тлэкьл-тлэкьузэ нахь маклэ мэхьух. Адыгэ шэн-хабзэхэмклэ предметыр шылэжьыхлэп сломи сыхуэкьонэн. Ильэс заулэклэ узэклэлэбжьымэ, Шьэумэн Хъазрэт ахьщэшхо тыригэклуади, кьыдэдгъэкьыгъэ тхыллэу «Адыгэ хабз» зыфилорэмкӀ непэ еджэхэрэп. Мары Адыгэ республикэ гимназиу лъэпкъыр зышыгугъырэ адыгэ кӀэлэщыкӀухэр зычлэсыхьэми а тхылэхэмкӀэ ащеджэхэрэп. Предмету «Адыгэм итарыхь» зыфилорэу, ыпшгъэклэ кьызэрэщысӀуагъэу, шхьафэу ялэжэп. «История Отечества» зыфилорэм тефэрэ сыхьатпчъагъэм ипроцент 15 кыхагъэкӀыш, адыгэ тарыхым шагъэгъуазэх. Ушхьагъоу ашӀырэр Урысыем гъэсэн-гъэмкӀэ и Министерствэ ащ фэдэ унашго кьызыришыгъэр ары. Чыплэ компонентыр о узэрэфау егъэджен планын

хэбгээузон уфитэп, процент 15 нылэп ащ пэлубгэхъан фаер. Джи лъэпкъ компонентым а процент tləklur ехышь, учебники 9-у адыгэ хабзэмклэ кыдэдгъагыгэр мэхъаулы. АР-м гъэсэнэгъэмрэ шэныгъэмрэклэ и Министерствэ иунашьоклэ мы предметыр егъэджэн планым хэгъэхагъэу шытми, учебники, программы цытми, клэлэджаклохэм аргъашлэрэп. Урокхэм адыгэ lo-ryluatəxəxər шъхьафэу ащыз-рагъашлэхэрэп. Нарт эпосыр ашлэрэп, адыгэ гушысаклэ ахэлэп. Пшысэ кьалотэнэу, усэхэм кыаджэнхэу, хьохьу кьалонэу ашлэрэп. Гушылэклэ зэгъэфэгъэу адыгэм искусствэ псау хьоу илагьэр ləkləzəjəjəy. Адэ джи сьдэуштэ хьушта? Хэта зыгъэшлэштыр?

Ныбжыкылэхэм адыгэ къэ-
шъуаклэ ашлэрэп. Ашлэрэр джа
сценэм шыгъэуцугъэ мыадыг-
гэ сценическэ-балетнэ къашьор
ары. А къашьохэр сценэм къе-
хыхэшъ, ныбжыкылэхэм къахэ-
хэхъ. Ау адыгэ джэгур зэрэзэ-
хэппэштыр, шъэошчжэ, лъэ-
тегъэуцо, кушъэхапхэ зэрэ-
пшлштыр ашлэрэп. Ахэм
къяшлэкыгъэ искусствэ псаур
шыгъэлэп. Джыры зэ сыкъэуп-
члэ адэ сыдзэ джы тыхъушт?

А элэстүм тугушсыи, сабийхэм кышаггэжыггэн зэрэфаем, ахэм агуи, апси лъэпкь Юфыр щыц пшын зэрэфаем тыкыфэкьуагь. Лъэпкым епхыгъэ Юф пстэури ашлодаушэу, уасэ фашлэу сабийхэр гъэсэггэнхэ фæ. Ахэм зызышафэггэсэн плэккышт отделение зэхэтцэнэу итхьухагь.

Культурэмклэ министрствэм ишлэ хэлъу мы Юфым тыкъеклоллаг, тыздегупшысагъ. ЕтІанэ ащ фэдэ амал шылуу кыычлэкыгъ. Илъэсыбы хуыгуэу мыщ фэдэ кыызуаухын алъэкынэу шытыгъ, Урысыем иегъэджэн стандарт хэтэу кыычлэкыгъ. ГуычІэм пае, искусствэхэм яеджаплэхэм фортепьянэ, пкынэ, духовой Іэмэ-псымэхэмклэ сэнэхьатхэр кыызэратырэм фэдэу фольклор отделении кыызулупхын плэкынэу амал шы. Тарихъымрэ культурэмрэ якафедрэрэ лъэжык культурэм и Гупчэр «Жыуири» кытхэтэу а Юфыр тэ тшыгъ итлхъажыгъ. Тхъаегъэпсэух кыыддезгъэштагъэху министрэу Чмышбо Гъазый, специалистхуэ Шъэуаплэкбо Аминэт, Шхъэлэху Светэ ыкІи нзымыклхэр. Ащ тэтэу отделениер кыызулутхынэу

хьугъэ. Искусствэхэм ярес-
публикэ кӀэлэцӀыкӀу еджапӀэ
хэтэу ащ юф ышӀэшт.

— *КлэлэцЫкДүхэр илгэс
тхьаншырэ еджэштхэ?
Сыд аныбжышта шгу-
штэштхэм? Сыд пред-
метхэ зраггэшлэштхэр?
Унчлзу кьэуцүрэр бэ.*

— Я 2-рэ, я 3-рэ классхэм ашеджэрэ кIэлэцЫкIухэр тшгэштых. Ахэр ильэси 7 еджэштых. Я 9-рэ классыр кыс зауыхыкIэ, искуссвэхэм ярес-публикэ колледж чIэхбанхэ альэкIышт. Колледж ужым тэ тифакультет ахэр тштэнхэм иамалхэм джы тигупшысэ. СэнэхбатыкIэ «Народное художественное творчество» ылоу тиегъэджэн план хэдгъэхбан тыгу хэлэ. Ар кызыухыхэрэм апшъэрэ гъэсэнэгъэ ялэшт. Лъэпкъ культурум игупчэхэм loф ашашIэн, япэцэнхэ альэ-кIышт. Министрэу Чэмышьо Гъазый мы блэкIыгъэ мафэхэм Адыгэ къэралыгъо универси-тетым иректорэу Хъунэгэ Рэ-щыдэ зыкыфигъэзагъ ащ фэдэ специальность тигIэн зэрэ-фаем ехылIагъэу.

Адыгэ Иофым, адыгэ шэн-хэбзэхэм цыфхэр афэныкьох. Ащ ельытыгъэу адыгэ шыуашэхэр, адыгэ Iэмэ-псымэхэр ачIэлъэху тучанхэр къызэ-Iуахых. Цыфхэм зэррякIагъэм гу лъатагъ, ащкIэ мылтыку зэрэпшын плъэкIыштыр кыгурыIуагъ, ау зэрэпшынштыр, адыгэм стилэ иIагэр, гушшысэ куоу хэлъыгъэр, гушэрэп. ГушыIэм пае, сыда адыгэ бзылфыгъэм исас кьоIэн-пкIэлэнэу зыкIышымытыгъэр? ШкI шю зыкIым сыда зыкIыхишыкIыштыгъэр? Дышэидэр къетэкъохэу сыда зыкIымышыштыгъэр? А лъэныкIом мылтыку хэзышыкIы зышIойгъохэм ахэм аджэуапхэр ашIэхэрэп. ГушыIэм пае, сасем ыкъуапэ джэ зы дышэидагъэ хигъэтысхэзштыгъэ тыжын бгырыпхымкIэ ыгъэкIэрэклэзштыгъэ. ИмылагъэкIэ ара? Хъау, адыгэм ащ фэдэ гушшысакIэ хэлъыгъэш ары. Пкъыгъэ закъокIэ ыгъэкIэрэклэзгъэ чIыплIм нэплжэгур фэконым пае, нэбэдажэ, цыф бэаджэ нэмыкI чIыплIэ изэрар

римыгъэкІыным пae. Ащ фи-
лософиешхо хэлъыгъ.

Ау а зептсээр институтым
щызэрамыгъашлэмэ, коллед-
жым члэмылэмэ ныбжьы-
клэхэм тыдэ кырахышта, ас-
дууштэу зэрагъэшлэшта? Аш-
лоф адыгэ джэгури. Ар ашло-
гъэшлэгъонэу кыфагъэзэжы-
гъэу, ахыщэшхо аратызэ джэ-
гуаклохэр, оредылохэр кыра-
гъэблагъэх. Адыгэ джэгум
ехыщырэу зэхашэмэ ашлонгъу,
ау кпадэхурэп. Сыда плэмэ,
гушылэ гъэклэрэклагъэхэу, оред-
хэу кьешлэкыгъэхэм ашыгъуа-
зэхэп. Оред гъэнэфагъэхэр чы-
плэ гъэнэфагъэхэм кьащыплон
зэрэфар ашлэрэп. Ыпшэкклэ
кызэрэщысгуагъэу, адыгэ Ю-
фыр цыфхэм зэрящыклагъэр
кьэнэфагъ, ау культурэ гъэнэ-
фагъэу ащ хэлпыгъэр хэлптьа-
жын, зэбгъэзэфэн, непэрэ
мафэм кьеклоу пшын фæе. Аш-
клэ шлэныгъэ цыфхэм ящы-
клагъ. Ау ар тхылъ птхэу кы-
дзогъэккыклэ икьуштэп. Аш
ныбжьыклэхэр фэгъэсэнхэ фæе.
Ахэр егъэджэгъэнхэ зэрэфар
уахътэм кыбгъэнэфагъ.

— *Егъэдэжэн Иофыр от-
делением сьдэуцтэу цы-
зэхэцэгъэцта?*

— Кызылутхышт еджапlэм адыгабзэкlэ шедгъэджэштых. Кlэлэцlыкlухэм абзэ кьутагъэ хуным пае гушыlэклэ дахэу адыгэмэ аlулъыгъэр ядгъэ-шlэшт. lурылупчъэхэ, пшысэ цlыкlухэ, хырыхыхъэхэ, джэ-гукlэ цlыкlухэ — ахэр ахэгъэ-щагъэхэу, ябазэ хэльхэу ед-гъэсэнхэ фае.

Етланэ шыкӀэшпшынэм кы-
рагъэлон алъэкӀынэу дгъэсэ-
щтых. Едгъаджжээрэ зэкӀэри
шыкӀэшпшынэу лэз мыхъухэм,
зы нэбгыр-нэбгырытӀу аш фэ-
щэгъэу, исэнэхъатэу кыхыхы-
ми, ари теклонэгъашку. Мары-
пианинэм кӀэлэцӀыкӀубэ фы-
рагъаджэ, ау а зэкӀэм ар ясэ-
нэхъат хуэрп. Ау культурэм
ахэр хэщэгъэхэ мэхъух. Тэ шы-
кӀэшпшынэмрэ къамылымрэ
кыххэтгъэгъэх. ШыкӀэшпшынэм
пшъахъээр, къамылым кӀа-
лэхэр фэдгъэджэщтых.

Адыгэ орэд къэуакIэ ядгъэшIэшт. Ащ фэгъээзэгъэштых «Жъыум» ипашчэу ГъукIэ Замудинрэ, орэдылэ Iэпэласэу Нэгъой

Зауррз. Адыгэ къашьохэр Ша-
гудж Казбек аригъэшлэщтых.
НыбжьыкIэхэр куп хахьэхэмэ
дахэу къэшьонхэ алъэкIынэу
ыгъэсэщтых. ЕтIанэ пхьэм дэ-
лэжьнэхэм шьэожьыхэр фэд-
гъэсэщтых. Гушылэм пае, шы-
кIэпшынэм ишыкIэ ядгъэ-
шлэщт. Ащ фэгъэзэгъэщт илъэс
20 хьугъэу а Iофым кIэлэцIы-
кIухэр фэзыгъэсэхэрэ ГьукIэ
Замудин. Пшъахьэхэм ныс-
хэу дэхэу ыкIлэ пIоблэ шыкIэ
ядгъэшлэщт. Дышъэидэныр аIэ
къызэрихъаштыми тегупшы-
сэщт. Отделением чIэсыщтхэм
сольфеджиор акIушт, музы-
кальнэ гъэсэныгъэ арагъэгбо-
ушэщт. Фольклор театрэ ифол-
шIэни программэм хэтышт.

— Илээсыйбэ хуэгээу «шлэгээн фае» зэрлорэм шублэклш шубшлэн фаер кээжсугэгэнэфагь, ац блэгээу шубукьеклолагь. Ау шубзыныхээгээ Иофыр Иоф кээзырыклон ыклш псын-клэн.

— Ары, сыдрэ Іофі иегэ-
жэгу кѳиныбэ кѳыпэкѳы.
Апэрэмкѳэ кѳэлэ кѳэлэцѳыкѳухэр
тѳтѳштѳых. Сыда пѳомэ, а 1 —
3-рѳ классы кѳэзыухыгѳэ са-
быхѳэр кѳуаджѳэхэм кѳадэ-
шыгуае хѳушт. Ахэр янѳ-ятѳ-
хэм ахѳмысхѳу ебѳгѳэдженхэм
Іофѳу пылѳыр кѳыдгүрѳѳѳ.
Арышѳ, кѳэлэ кѳэлэцѳыкѳухѳу
адыгѳ Іофѳы пышѳэгѳэнхѳу
янѳ-зятѳхѳэр фѳаехѳр апэрэмкѳэ
тѳтѳштѳых.

— Икъун къалэм къыдэ-
кІышта?

— Апэрэмк!э нэбгырэ 20
нылэп тштэщтыр. А пчыагыэр
Мыекыуапэ кызырэдэк!ы-
щтым сицыхэ тель. Къако
зыш!оигъохэр щы!эх.

— *Езыгъэджэштхэм ягугъу къэпшIыгъэмэ дэгъугъэ.*

— Отделением ипээцэшт Пэшътэ Мэдинэ, ыпшээкIэ кызырэсуагъэу, ордэ кэюным ГъукIэ Замудин фэгъэзгэгъэшт. ШыкIэпшыным — Нэгъой Заур. ГушылакIэм фэгъэзгэгъэштыр Хыакунэ Эльз, кыашбохэм — Шагудж Казбек ыкIи нэмыкIхэр. Сэ упчIэжэгъоу сышчыгышт. Апэрэ уахытэр кынынышт, сыда пIомэ мылэныкыомкIэ зыпары хыазыр шыпIэ. Илэсыбэхэм кыаклопI тыгугоингэ материалхэр дгэгъедэгъэштых. Мы мафэхэм программэхэм ятхын тыпылъ. Илэс заулэ тешIэу Iофыр зыпкэ нуцомэ, районхэм искуствэхэм якIэлэцIыкIу еджапIэхэу арытхэм мыщ фэдэ отделениехэр, гурыт еджапIэхэм студиехэр кыащызIупхынхэ плэкIышт. Урокхэу адыгабзэмрэ литературэмрэ ыкIи адыгэ шэн-хабзэхэм апае имыкбыхэрэа студием ригэкъужыкынхэ ылэкIышт. Непэ хэгъэгум гъэсэныгъэ тедзэм мэхъанэ щыраты. Ар тэри дгэгъедэн фае. Ащ фэдэ студиехэм ащезыгъэджэгъэштхэм апае тэ тифакультет курсхэр кышчызIупхыгъэштых. Арышъ, шIэгъэн фаер бэ.

— Шъуигухэлъхэр кы-
жъудэхъунхэу сышъуфэ-
лъаю.

СИХЪУ Гоцнагъу.

ЛЪЭПКЪ ИОФ

Адыгэ хэгъэгум игъунэпкъагъэхэр

Хьасаныкьо Хьамедэ гэзетэу «Адыгэ макъэм» иньбджэгъушхуэм ащыш. Адыгэ Иофхэм апыль, адыгэ гупшысаклэ ил, ахэр ары гэзетым кыфэзыщагъэри.

Хьамедэ блэкыгъэ мазэм Урыс-Кавказ заор ильэси 146-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэу картэу «Адыгэ (Черкес) хэгъэгъу — Урыс-Кавказ заом ыпэклэ» зыфиорэр кыдыгъэкыгъэ. Ар Иофшлэгъэ цыклоп, ильэс 20-рэ ыугъоигъэ кьэбарэу зэригъэзфагъэхэм кьаклэ-клогъэ лэжыгъэ.

Итиражклэ мини 5 мэху. Картыр Іахыщэу зтеутыгъ. Апэрэм Адыгэ хэгъэгур я XV-рэ ллэшлэгъум зыфэдагъэр, ятлонэрэм 1763 — 1797-рэ ильэсхэм итеплэагъэр, яцэнэрэ Іахым 1830-рэ ильэсым игъунапкъэхэм кызылэаубытыштыгъэ чыгур кьагъэлабгъох.

Хьамедэ тхыгъэ зэфэшхьафхэр ыгъэфедэхэзэ адыгэ чылэ мини 5-мэ «апсэхэр кьапыгъэклэжыгъэх» — кыу-угъоижыгъэх, ацлэхэр ытхыжыгъэх, зыдэщысыгъэх чыплэхэр ыгъэунэфыжыгъэх. Ахэм ащышэу зы миныр картэу кыдыгъэкыгъэм кыридагъэ. Картым гъэнэфагъэу итэлэагъо кьалэу Таганрог кышгъэгъагъэу Сынджы псыхъом нэсэу адыгэхэр зэрэщыпсэу-щыгъэхэр. Кьоджацлэхэм зафэбгъазэм, егъашлэм зэхэмыхыгъэхэр, зимэхьанэ кыбгурымылохэрэр ахэтых. Умыгъэшлэгъон плэкырэп. Ильэс 200 Іэпэ-

цыпэ фэдизклэ узэклэІэбэжымэ, ахэм адэсыгъэ цыфхэр зыфэдагъэхэм, ящы-Іэклэагъэм, яхэбзагъэхэм уарегъэгупшысэ.

Хьамедэ кызырэттиагъэмклэ, тапэ-клэ лъэпкъ-лъэпкъэу ыштэхэзэ, картэ шхьафхэр ышлыштых. Абдзахэхэм, клэмгуехэм, натыхуаехэм, нэмыклэхэм япсэупагъэхэр ыкли ахэм ацлагъэхэр зэригъэуцогъэ картэхэр амал зэригъотэу (мылкъуклэ ары) тапашхьэ кырильхьаштых. Ахэр нахь зэхэугуфы-кыгъэщтых, зэхэпфынхэклэ нахь псын-клэщтых.

Картэ зэхигъэуцоним кыфэзыщагъэр ыкли Иофым икьежаплэ хъугъэр Хьамедэ кьедгъэлотагъэх: «Адыгэ Республикэм Адыгэ Хасэр шьэзэхашагъэу лъэпкъ театрум изал адыгэ лъэпкъым и Зэфэс шыреклоклэызэ, кьэзэкъэу ащ хэлажэхэрэм ащыц кьэтэгъи, Мыекьопэ районим егъашлэ адыгэхэр щымыпсэугъэхэу, адыгэ кьуаджэхэри имытыгъэхэу, ар чыплэ нэклэу ежхэр (кьэ-зэкъхэр) кьитлысхьагъагъэхэу кыло-гъагъ. Арэушгъэу зэрэщымыгъыр сэшлэ-ти, кьэбар тэрэз зымышлэрэ пэпчэ зэрэшлэшэу ар кымылоним пае Урыс-Кавказ заом ыпэклэ адыгэ кьуаджэхэр зыдэщысыгъэ чыплэхэр кызыхэфэрэ тхыгъэхэм салгыхъоу езгъэжыгъагъ».

1992-рэ ильэсым Хьамедэ зэхигъэуцогъэ апэрэ картэр хьазырыгъ, ау ар кыдыгъэкыгъын ымылэклэу ильэс пчъагъэ теклыгъ.

Тызхэт ильэсым адыгэ лъэпкъым итарихь изгъэшлэн пылхэм ащыц куп авторым Іэпылэгъу фэхъу-хи картэр кыдагъэ-кыгъэ.

— Картэм тхылы пыль, — кытитиуагъ Хьамедэ. — Тхылыр кыдыкыгъэгъоп. Іэ-пылэгъу кыкьоклэу ар кытырядгъадзэмэ, адыгэ кьоджэ мини 5-м ацлэхэр, зыдэщысыгъэхэр, зыдэкошгъэхэр, нэмыклэ кьэбархэр ащ кыхьаштых».

Игухэлэ Хьамедэ кыдэхъунэу тэгугъэ. Зыпылыр лъэпкъ Иофыш, Іэпы-Іэгъухэри кыфыкьокыштых.

Ежыр бэшлагъэ тилэпкъ кыкыгъэу гъогум изгъэшлэн шлогъэшлэгъонэу зыпылыр. Кьэбарэу ыугъоигъэр маклэп, джащ фэдэу кызысхьыгъэу кьуаджэу Кьэбыхьаблэ итарихь, ищыфхэми афэгъэхьыгъэ кьэбархэр, Іогъэхэр илэх.

Шэуджэн районим ибыракърэ игерб-рэ яэскизхэр кыхахын зэхум зэнэкьокъум хэлэжыагъэхэм яІофшлагъэхэм Хьамедэ ыгъэхьазырыгъэхэр нахь тегъэпсыхьагъэхэу ылыгъи жюрум кы-хихыгъагъэх. Ахэр ары непэ районим цагъэфедэхэрэр, чыплэ администра-

циехэм, еджаплэхэм, библиотекэхэм ацлэхэр.

Шэуджэн районим ибыракърэ игерб-рэ яэскизхэм, Адыгэ хэгъэгум игъунап-кьэхэр 1830-рэ ильэсым зынэсыштыгъэхэр зэрыт картэр кьаклэлыкыуагъ. Тицыхьэ телъ Хьамедэ ыцлэ джыри мызэу зэрэзэхтхыштым. Кьэбарэу ыугъоигъэхэр зэригъэклэхэзэ тхылы-хэр ытхынхэ ыкли кыдыгъэкыгъынхэ ащ ыльэкышты. Адыгэ культурэм зилахь хэзылхьэрэ цыфхэм ясатыр зэрэхэу-цагъэм пае Хьамедэ тыфэгъушлэ, «Гъо-гумаф» етлэо.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.
Сурэтыр авторым тырихыгъ.

«Дышъэ танджыр» Афыпсыпэ ихьэклэагъ

Муниципальнэ гъэпсыклэ зилэ «Тэхъутэмыкьое районим» кинонрэ культурэмрэклэ игъэло-ры-шлэпэ зэхышгъэ яенэрэ район фестивалэу «Дышъэ тандж» зыфиорэр щылагъ. Фестивалым хэлэжагъэх псэупиблым: пос-селкэу Яблоновскэм, кьуаджэхэу Шынджыкэ, Афыпсыпэ, Пэнэхэс, Псэйттыку, Хьаштыку культурэм иІофшлэпэхэу адэтхэм ащызэ-хэщгъэ оредыло ыкли кьэшкьокло коллективхэр.

Фестивалым зыфигъэуцужы-гъэ пшъэрылгыр ыгъэцклагъа, оредылохэм, кьэшкьуаглохэм ялыгъэхэр, ядэлугъэхэр агъэрэ-загъэхэ? Клэклэу кьэплон хъумэ, ары, агъэрэзагъэх. Иофхьабзэр дэгъоу агъэхьазырыгъ.

Адыгэ оредыж мэкъамэр сценэ шлункым кышцлэу, цык-кы-цыкыгъэ кьэнафы, адыгэ быракъыр алыгъэу клэлэмрэ пшъашьмэрэ сценэм кытехьэх. Адыгэ шьошэ зэкълужыр ашы-гъэу сценэм ыбгъуитлуклэ ныб-жыкыгъэхэр кьабыкыгъэх, ахэр на-хьыбэ кьэбхыгъэх.

Израиль ис адыгэмэ а оредыр аусыгъ. Урыс-Кавказ заом клэ-клэу фестивалыр зезыщэрэр кытегушылэ. Ильэсишъэм кьэ-хъоу клогъэ зэо мэхъаджэм фэ-гъэхьыгъэу кьуаджэу Тэхъутэ-мыкьуае — район гупчэм мы-жъосын кызырэттиагъахыгъэр кьелэ. Кьызылэузыхыгъэхэр: Чэ-мышъо Хьазрэт, Шъэуапцлэко Іи-лас, Дыд Фатим. Ахэм афэра-зэхэу залым члэхэр Іэгъу теох, ащ кыкылэбгъо адыгэ кьашгъор.

Культурэм и Тэхъутэмыкьое район гъэло-ры-шлэпэ ипащэу Дыхъу Эммэ гушылэр раты. — Непэ мэфэклэ мафэу сзэлыгъэ, — ело Эммэ, — яенэрэ район фестивалыр игъогу тыхьагъ. Арышъ, ильэгъунхэр кыдэхъу-

нэу тэгугъэ — шлугъэр ем те-клоу хабзэшъ, ащ тицыхьэ телъ. Яенэрэ фестивалыр ежыагъэшъ, «Гъогумаф, сыхъатмаф!» — етлэо.

Яблоновскэм кыкыгъэ кьэ-шкьокло ансамблэм кьашкьоклэ кызылэуехы фестивалыр. Кьэ-шкьуаглохэр зэрэтекыжыгъэхэм тетэу Шъаукъо Сулыет сценэм кытехьэ, Сулыет адыгэ культу-рэм игупчэ ихудожественнэ паш, гыбзэу «Си Мерэм» кылуагъ. Ащ кыкылэлыкыуагъэх гыбзэ-хэу «Си Пакъ», «Си Къэсэй» зы-филохэрэр. Ары, адыгэ народым ищылэныгъэ мыхъо-мышлабэхэр кыхэхъухьагъэх, ахэр жэрыло саугъэтхэу цыфхэм кьахэнэ-жыгъэх.

Тхьамыклэгъо заклэу зэхэлэп адыгэмэ ящылэныгъэ, хьархэр, мэфэклэхэр кыфэклэуагъэх, ахэр оредхэм, кьашкьохэм кьахэщых, кыралотыкыгъэх хьарым зилэтэу, гур кьалэтэу.

Пэнэхэсхэм чэзыр анэсыгъ, ахэм оред кьэлонымклэ, кьэ-шкьономклэ Іэпэлэсэныгъэшхо зэрахэлгыр ашлэ. «Кьэшкьокло кьуаджэклэ» аджэх. Нэпсэухэу Алырэ Джэнэтрэ якьэшкьуаклэ гур ещфы, нахьыжхэм клэлэ-гъур агу кьэгъэкыжыкы, кызы-бгъодэс лыжыгъым гу зылгымы-тэжыгъэ, кьэшкьуагломэ адыри-гъаштэ шлоигъоу, зэрэщысэу ыльабыкьохэр кыгъашшэуштыгъ. Мыр мыщ тетыгъэмэ плон умы-лэбкыгъэу Алырэ Джэнэтрэ дахэу кызыдэшъуагъэх. Ахэм Иоф адэзышлэхэрэр Пэнэхэс культурэм и Унэу дэтым иІофы-шлэхэр ары.

Кьэшгон закьоп Іэпэлэсэны-гъэу ахэлгыр кьуаджэм иныб-жыкыгъэхэм — пшынеоном фэ-кьулаих. Пшынео Іэлитлоу пшынео кызыдэуагъэхэм зблэу ямылэу здырагъэштагъ. Псэй-тыку щышэу, кьоджэ еджаплэм

иенэрэ класс шеджэрэ Ахэ-джэго Саидэ Иофхьэбзабэмэ ахэлажэ, мэкъэ чанклэ кыхи-дзэзэ «Дасем иорэд» кылуагъ, пшъэшъэжыкы купыр дежыгъу.

Лъэцэрыкьо Кимэ ипшыне-уаклэ зэхэзымыхыгъэ адыгэ шы-Іэнэпын фае — ежъ шымылэ-жымы, илэпэлэсэныгъэ ллакьом кыфышчынагъ. Мыдэу пшыне-м ело Лъэцэрыкьо Нухъэ. Кимэ ежъ ышлыгъэгъэ пшыне-м ллакьом инахьыкыгъэм ащышэу Бислэан оредхэр кырыгъэлэуагъ. Бислэан фэлэпэлэсэу пшыне-м зэреорэр лъэшэу гуапэ ащэхъу янэ-ятэхэу Ирэрэ Нухъэрэ. Мыекьуапэ кы-кыкыгъэ нымрэ тымрэ фестивалым кьэклэуагъэх, яклалэ ипшынеуа-клэ едэлугъэх.

Ижырэ оредхэу «Мэмэт», «Си Рэмэзан», «Си Мурадин», «Хьапаклэ», «Си Мэдинэ» фэку-лайхэу ХьаІэгъогъу Джэулетэ, Мышъэ Азидэ, Хьыдзэллэ Саны-ет кьауагъэх.

Кьэшкьокло ансамблэу «Нэф» зыфиорэр фестивалым хэлэ-жыагъ, кьэшкьо зэфэшхьафхэр кышлыгъэх. Фестивалым иклэу-хым Дыхъу Эммэ чыплэ артист-хэми, кьэклэлагъэхэми зэрафэ-разэр кылуагъ: «Мыщ фэдэ кон-цертхэр, зылулэгъухэр, фесита-вальхэр нахьыбэрэ зэхашхэ хъу-мэ, нахьыбэрэ цыфхэр зэхэб-штых, зылулэщтых, культурэм нахь фэшагъэ хъуштых, — кы-луагъ Эммэ, — тыздэлэжымэ, тиадыгъэ шэн дахэхэм, тыхэбзэ шлагъохэм нахь нэлуасэ тафэ-хъушты, тикультурэ зыкьедгъэ-Іэтыжыгъын тлэкышты.

Зэклэ фестивалым хэлэжы-гъэхэм, коллективхэм шлухьа-фтынхэр аратыгъ, нэужымы ады-гъэ джэгъу зэхашагъ. Фестивалыр культурэм иІофышлэхэм зэри-фэшъуашэу зэхашагъ, кьэклэла-гъэхэм инэу агу рыхыгъ.

ХЪУШТ Шэбан.

Тицлэу цлэрылохэр

Чым члэлыр кьегъоты

Тэухьаблэ цыф гъэшлэ-гъонэу кыдыкыгъэмэ ащыц археолог цлэрылоу, Адыгэ Республикэм культурэмклэ изаслуженнэ Иофышлэу Тэу Аслъан. Адыгеим и Лъэпкъ музей ар щэлажэ. Тарихь кьэбарэу кылуагъэхэрэм уадэ-Іузэ, пэсэрэ лъэхъаным куоу ухэщэ. Бэ зылыгъэгъэ цы-фэу зэрэщытыр Темыр Кав-казымы шашлэ.

Санкт-Петербург, Париж, Москва, нэмыклэхэми кьары-кыгъэ археологмэ ягъусэу Адыгэ Республикэм ихьарзы-нэш чыплэмэ ятлэу зэп кы-зэрэхэкыгъэр. Ащ кыгъо-тыгъэ пкыгъохэм тарихь мэ-хъэнэ ин яІ, Лъэпкъ музейм кышцагъэлэагъох. Улапэ, Тэ-ухьаблэ, фэшхьафхэми кьа-щычлэтыкыгъэ пкыгъохэм кьэбарэу апылыр шлэныгъэ-лэжхэм зэрагъашлэ. Студент-хэм, лъэпкъ культурэр зикла-сэмэ апае зэхашхэрэ зылу-гъумэ кьащэгъушылэ.

Чыплэцлэмэ яхьыллэгъэ тхыгъэу ащ илэр тхылышхо

хъушты. Дышгъэм, тыжыным ахэшлыкыгъэ ижырэ пкы-гъоу кыгъотыгъэхэр лъэхъанэу зашлыгъагъэхэр хэмы-укъоу кьелэагъ. Тыкьэзыу-цухьэрэ дунаим ибайныгъэхэм яхьыллэгъэ зэфэхьысыжхэр ащ ышлыгъэх.

— Адыгэмэ ятарихь чы-члэгъым кышчыбгъотын плэкышты, — ело АР-м и Лъэпкъ музей инаучнэ Иофы-шлэ шхьагъэу Тэу Аслъан. — Тэ, археологхэм, тызылы-мылэсыгъэ пкыгъоу чым члэлыр маклэп. Гукъау хэ-бзэ шапхьэхэр аукъохэзэ хьунклэлохэр тичлэуэхэм зэратлэхэрэр. Кьагъотырэ пкыгъохэр музейм ратыхэ-рэп, сатыу арашлы.

Ижырэ Іашэу адыгэмэ ялагъэхэм ащышхэр А. Тэум кыгъотыжыгъэх, тхыпхъу атешыхьагъэмэ якъэбари зэригъэшлагъ. Узэхэр, тарихь кьэбархэр зыдэт тхылы кы-дыгъэкыгъэ зэрэшлэгъом сы-щыгъуаз. Емызэщэу исэнэ-хьат ишъэфхэр зэрегъашлэ, игушхьэбаныгъэ хегъахъо. Лъэпкъ культурэр клэзыгъэ фэмыхъоу зэзыгъашлэ, тари-хьыр зыугъоижыкы зышлэгъо Тэу Аслъан унэгъо гупсэф ил. Ишхьэгъусэу Ларисэ рес-публикэ телевидением ыла-псэ зыгъэпытагъэмэ ащыц, бзэм фэлажэ. Пшъэшъэ-жыкыгъэ гупклэ цыкылу зэдап-лэ. Зыдэлэжырэ Иофым Тэу Ас-лъан сыдигъуи фэшпыпкъ.

БЭДЖЭЖЫКЪО Фатим.

Сурэтым итыр: Адыгэ Рес-публикэм культурэмклэ иза-служеннэ Иофышлэу Тэу Ас-лъан.

ДУНАИМ икушэрэхъ мытхытхъу ыпэкIэ лъэкIуатэ, уахътэу кызырэнэкIырэм хэгъагъуэм арыл кьэралыгъо ыкIи общественнэ-политикэ гъэпсыкIэхэр зэблехъу, цыфхэри зэрехъокIых, ахэм яеплхыкIэхэри, ягугъэ-гупшысэ Iэшлукхэри, кьашъхьамысыхъу зэхегъэтакъох. ЦыIэныгъэ псаухэр хыдзэ-псыдзэшхом ипсыор шоркь зэри-дзэжхъэ зыдырелъэсэхых.

Ау цыфыр гъунэ зимыIэ чIылъэм кызытеуцом, Тхэ-шхом акъыл чъэпхыгъэрэ кIоцIэ лъэшырэ кыхильхьагъэху кычIэкIын. Сыд фэдиз утын кырахыгъэми, ыщылэн елъэкIы хымэ лыузыри, гупсэ лыузыри, ежъышхъэ лыузи изэфэдэу зэхимыушъхьафыкIэу.

— Адэ хымэ лыуз шыIэба? — кьэуцу упчIэр.

— ШыIэп, шыIэнэу шытэп. Хымэ лыуз хьурэп, Шьэуай, — еIо Орзэмэс, персонаж шъхьалэу Цуекъо Юныс ироманэу «Хымэ лыуз» зыфиIорэм хэтым. Мы гушылэхэр кыгъэшъыпкъэжырэм фэдэу, нэбгыритIур зыщызнэкъокъурэ дэдэм, телевизорымкIэ Белоруссием итыгъэ чылэ цыкIоу Хатынь, заом илъэхъан зэрэпсаоу нэмыцхэм тырагъэжыкIыгъэм фэгъэхыгъэ кьэтыныр кьыригъэжыгъэ. Чылэм дэсыгъэхэ лъыжъ-ныоужхэм, кIэлэцIыкIу быдзашъохэм хьэкIэ-кьокIагъэу адызэрэхъагъэу кьагъэлъагъорэм еплъыгуай, кIышъоцыр кьегъэтэджы...

— А зянэ тхъэуагъэх! А дыдыгущ., — ыл афэузуу ыпсэ хэлъжы Сымсурэ, Орзэмэс янэу кьагъэлъагъорэм еплъырем. — Ащ фэдиз яжъалымагъ. А дыдыгущ...

Мы тхылъыр Цуекъо Юныс адыгабзэкIэ кызыхиутыгъэр 1978-рэ илъэсыр ары. УрысыбзэкIэ апэрэ тедзэгур «Чужая боль» ыIоу Москва «Современникым» 1985-рэ илъэсым кышылдэ-кIыгъ, зэзыдзэкIыжыгъэхэр В. Меженниковымрэ Г. Немченкэмрэ. Тхылъыр урысыбзэкIэ зызэрадзэкIыгъэр «ильэс мыкIохэкIэ» зэджэгъэхэ лъэхъаным тефагъ.

Ащ кыхэкIыкIэ лъэхъаным ифэмэ-бжымыэхэр тхылъым кыхэмышынхъу хьугъэп, зацциухъан ылъэкIыгъэп. Романым «елъэжъхы» повестым нагъэсыжыгъэ, драмэр мелодрамэу кьэгъэлъэгъуагъэм фэдэу хьугъэ, образхэм ящыIэныгъэ зэхъокIыныгъэхэр фэхъугъэх.

УрысыбзэкIэ ятIонэрэ тедзэгур 2006-рэ илъэсым Мекъуагъ: ОАО «Полиграфиздат «Адыгея» зыфиIорэм кышчытырадзэгъ, зэзыдзэкIыгъэр А. Серебряковыр ары.

Тхылъыр авторым апэ адыгабзэкIэ зэритхыгъагъэм тетэу («зэхъокIыныгъэхэр фамышыхъу»), ау ежъ авторыр зэлъэжъхыи, нахъ ыгъэлъэшыгъэ, кыхигъэщыгъэ чыпIэхэр кьыдэлъытагъэхъу хьугъэ. ЗэдзэкIыжыгъэ тхылъым ежыри зэригъэрэзагъэр кыхэщы.

Мы темэр (хымэ лыузыр) Юныс итворчествэ, зэрэпсаоу пштэмэ, итхылъхэм шьолъыр плъыжым фэдэу ащыпхыры-

шыгъ, ащ зызыфигъэзагъэри бэшлагъэ...

1976-рэ илъэс. Мыекъопэ кьэлэ агентствэу «Союзпечать» итучанэу «Кругозорым» кытыралхыгъэ журналхэм ащышэу «Смена» зыфиIорэм Юныс ирассказ сынэ кышчыпэшIофагъ, зэ шъхъаеми сIлошъ хьугъэп, сеплхыжыгъ, сытIыси нахъ рэхъатэу седжагъ. Сызэджагъэм гузэхашIэу кыхэхсыгъэм сызэ-лхыуытыгъэу, ятIонэрэ этажым сьдэкIоежыи (ары а лъэхъаным Iоф зыщысIлэщтыгъэр) кабинетыпчъэр ыкIоцIыкIэ кьезгъэти, цыф симыгъэ-охъунэу, джыри рассказым седжэжыгъ. ТIэкIу тешIагъэу Юныс телефонымкIэ сыфитеуи ирассказэу «Вернись, Титу, верни-ись!» зыфиIорэр журналэу «Смена» кызырэдхъагъэр есIуагъ ыкIи сыфегушIуагъ. Бэрэ пэмылэу ежыри кьакIуи журналым фэдэу экземпляр заулэ ыщэфыгъагъ, рассказым тытегушылэу охътэ шIукIаерэ тыщысыгъ.

Шыпкъэр пIощтмэ, мы рассказым, урысыбзэкIи адыгабзэкIи зэзгъапшэхэзэ бэмышIэу седжэжыгъ, сезыщырэп, ары кьэс кIэу зыгорэ хэсэгъуатэм фэд. КIэу хэзгъуатэрэр зы — адыгэ бзылфыгъэ цыкIоу Гошхъанэ иобраз ары. Ащ ыкьоу Къэндур зэо мэхъаджэм хэкIодагъ, кыгъэзэжыгъэп...

Заор зауыгъэр бэшлагъэ, зинасып кыхыи псаоу е уIагъэхэр зытелъхъу кьэнагъэхэр кьэкIожыгъэх, кьэмыкIожыгъэхэр зэрэхэкIодагъэхэр кьэзыушыхъатырэ тхылъхэр (мэкъэгъэлукхэр) ялахылхэм кьафагъэхыжыгъэх. Ау Гошхъан ыкьоу зэрэхэкIодагъэр ышIошъ хьурэп, ыгукIэ еуцолэн ылъэкIырэп, кьэкIожышътэу еIошъ, чэщи-мафи егушшысэ, ежэ, ежэ...

КIалэм икартэу дэпкъым пылбагъэм еуцуалэшъ, псаум фэдэу дэгущыIэ. Чэщырэ ошIэдэмышIэу псынIкIэу кьэтэджышъ, зыгорэ кьытеуагъэу пчъэм кышчыхъоу екIуалэ, зыгорэ кьыригъэблагъэрэм фэдэу дэгущыIэ.

ТIэкIу зытешIэкIэ Гошхъанэ зыкешIэжыи, ыгу зэрэзгоутырэр, пкIантIэр зэрэдэу-цуагъэр, лъэшэу зэрэпшыгъэр хэпшыкIэу куоу хэхапшыкIы, жыи стырэу, ыгу дэпыхъагъэу зытхьалэрэр ыIупэкIэ кьыдетIупшы.

КIалэм ищыгъынхъу унэм кьинагъэхэр ыгыкIыхэмэ ыдыжхъэзэ, зэлызыпэнхэм нэсыгъэх. Тучаным макIошъ кьыфэщадэ... Шхынхэр егъэхъазырхэшъ, колхоз губгъом щыжъохэрэ трактористхъу заом ыпэкIэ ежъ ыкьоу зыхэтыгъэхэм адэжъ макIо... КьэкIожыгъэм фэдэу ыкьоу Iофым кыхэкIын ымылэкIэу, ышъхъэ дэгъэнагъэм фэдэу, адэжъ кьызкIэмыкIожырэп джарэу кьызылгъэгъэшIы...

... ОшIэ-дэмышIэу кьуаджэм ихъанэ-гъунэхэм, шьофхэм, мэз пырыпыцухэм кьащыджэрэ бзыум блэгъэ дэдэу ымакьэ зэпищызэ кьэлугъ.

— КьэкIожэ, Титыу, кьэкIо-о-ожъ... — зэпыу иIэп.

— А орыгушчи сицIыкIужыи, о-гугъэгущ, зэ кьыпфэ-кIожыгъагъэмэ, пIотэжыи-щтыгъэ!!

Мыщ ыпалокIи нымрэ

бзыумрэ зэлукIэхэу кыхэкIыгъ. Гошхъанэ хатэм дэтэу бжыи хъасэр ыукъэбзызэ, лъэбэкъу заулэ нахыкIэ пэмычыжъэу бзыур благагъэу кышчыджагъ. НэплъэгукIэ бзыур кыгъоти, ежъ зыщыIуплэ-нымрэ бзыу цыкIури кьызщеплэнымрэ зэтефагъэх.

Тежъугъэплъ зэ а чыпIэр Юныс Iэпэ-Iэсэныгъэ ин хэлэу кьызыритхырем: «... Бзыужыем инэплъэгъурэ цыфым инэплъэгъурэ зэтефагъэх. Бзыум зилэгу IубыбыкIыжыгъэп, ныоми ынэхэр ыгъэу-щэкуагъэхэп: тIумэ язэу апэ кьэгущыIэ-щтыр язэрэмыгъашIэ пIонэу, зым зыр шIогъэшIэгъоныжъэу, тIури такыкыи кьы-кIоцI занкIэу зэлуплэыхъагъэх:

Хымэ лыуз щэрэмэ

Цуекъо Юныс итворчествэ фэгъэхыгъ

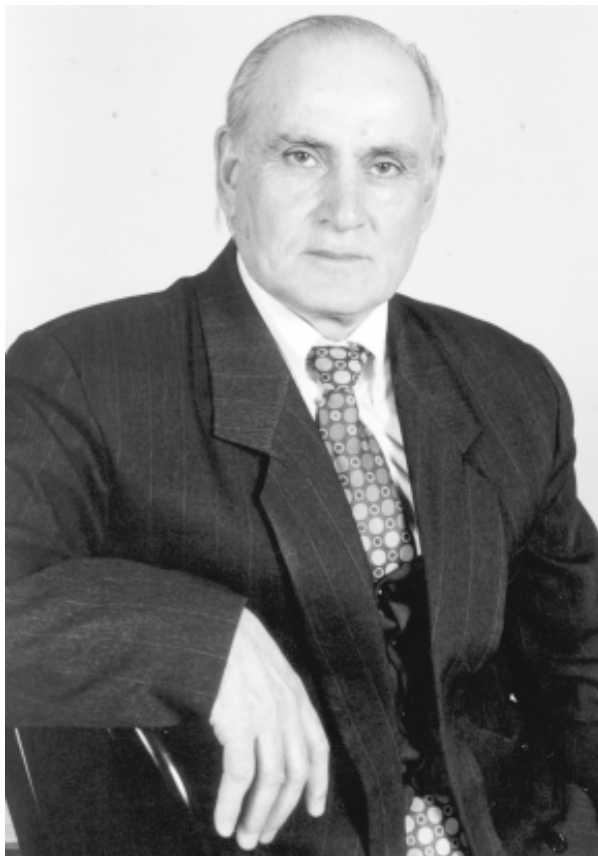
«О егъашIэм зыгу уIагъэу кьэзыхырэ бзыужыи», — кьыуIушъэшыгъэ ныом.

«О зыгъашIэ гугъэзэ кьэзыхырэ цыф», — бзыум инэплъэгукIэ кьыIорэм ехыщырыгъ...

Гошхъанэ (ным) иобраз пщыгъупшэн умылэкIынэу, гучIэм итIысхъэу, гур ыгъэузэу авторым кьытхыхъан ылъэкIыгъ. Сэ сшъхъэкIэ мы образыр кьыспэблэгъэ дэд. Сянэжъэу илъэси 103-рэ кьэзыгъэшIагъэу шIу дэдэ слъэгъуштыгъэм теыхыгъэм фэдэу кьысшIошIыгъ. АрынкIи мэхъу рассказыр непэ кьызнэсыгъэми зыкIысщымыгъупшэрэр. Мы рассказым сызеджэм ыуж ары итворчествэкIэ нахъ кьыспэблагъэу Юныс зыхъугъэр, ицIыф гъэпсыкIи, ишэн зэхэлъыкIи, игушшысакIи нахъ кьызызгурыIагъэхэр.

1987-рэ илъэсым ыкIэхэм адэжъ Адыгэ тхакIохэм я Союз Юнысэр сэрырэ а зы кабинетым тызэдчыIэсэу Iоф цызэдатшIэу хьугъэ. Ащ кьыхэкIыкIэ Юныс иIофшIакIи, ишъхъэзехъакIи, идунэтетыкIи, итворчестви хэхъоныгъэу фэхъухэрэм салпылпээн слъэкIынэу амал силэ хьугъагъэ.

1975-рэ илъэсым кьышегъэжыгъэу Юныс сэшIэ. КьызырэтIуагъэу, уахътэм цыфхэр зэрехъокIых, яшэнхэри, яеплхыкIэхэри, яцIыфыгъэкIи умышIэжыынхъу ешIых. Ау ахэр нахыбэмкIэ, Iордэгъазэхъу, шэн псынIкIэхъу, еплъыкIэ гъэ-нэфагъэрэ теубытагъэрэ физимIэхэр арых. Юныс уахътэр кьызызгоуагъэхэм, ащ зэрихъо-

мыкIагъохэм зэрадзэ, кьин зылъэгъухэрэм ягъус. Чэчэным, Дагъыстан, Ингушетием, Ирак, Иран, Афганистан, Абхъазым, нэмыкI хэгъагъуэм кьарыхъухъэрэ мыхъо-мышIагъэхэр зилэшIагъэхэр еумысых. ТхъамыкIэгъо мыухыжыи хэмыкIырэ, кьинышхо зылъэгъурэ цыфхэм ялыуэ ежыри илыуэ, якьин атырихыным фэхъазыр зэпыт.

Ащ фэдиз кьиныр цыфхэм кьафэзы-хырэ «гъучI тыгъужхэм»: самолетхэр кьэзыгъэфэхы-хъу, кьухъэхэр хым чIезыгъахъэхъу, мэшIокухэр зэзыгъэутэ-кIыхъу, ягъогу дэзыгъэхыхъу, зыпари зымылэжъэ цыфхэр, лъэпкъхэр зэщызы-хъохэрэ, кьэлэ хьарзынэхэр чIым щызы

зышIыхэрэ мэхъаджэхэм нэлат арыхы.

Юныс илъэпкъ шIулъэгъоу фыриIэр шIулъэгъу мыухыжы. Ипроизведенихъу «ГъучI Тыгъужыи итаурыхъ», «Унэ плъыжъ», «КъэшъуакIом икъам», «Щэмыохъу», «Шэф-лъагъу», нэмыкIэхэми лъэпкъ щылакIэу кьащигъэлъагъорэм ухэтым фэдэу, игеройхэм агузэгу уитэу, уадэчэфэу, уадэнэ-шхъэу, ягумэкI уигумэкIэу, ягушIуагъо уигушIуагъом фэдэу кьыпшIуигъэшIэу уапашъхъэ кьырегъэуцох.

Юныс игеройхэм, кьытырэ хьугъэ-шIагъэхэм, тарихым, жэрыIо творчествэм кьахэыгъэ сурэтхэм, кьыугупшысыгъэ кьодыхъэу кьымытхъу, шыпкъэр кьабэкIы.

Гушылэм пае, романэу «Щэмыохъу» («Милосердие Черных гор, или Смерть за Черной речкой») зыфиIорэм хэт персонажэр щыIэныгъэм кьыхэыгъэ шыпкъэхъу, шыIэгъэ цыфых. Урыс усэкIо инэу А. С. Пушкиныр лъытэныгъэшхорэ шIулъэгъу мыухыжырэ зыфырилэ цыфэу щыт.

Юныс ащ кьытегушылэ зыхъукIэ, ямышIыкIэ фыщытыкIэу фырилэр, кьыгъэлъагъо шIоигъор кьыриIотыкIыным пае, е зыфигъэзагъэу дэгущыи-лэми, адыгэмэ анахъ шIу алъэгъурэ цыфым фэгъэхыгъэу кьалорэ гушылэхъу — «а синэнэ дах», «а сикIэлэщыкIу», «а сикIэсэ закъу» зыфиIохэрэр бэрэ егъэфедэх. «А. С. Александр Сергеевич — А. Си. Пушкин!» Игъонэмысэу усакор языгъэу-кIыгъэхэр, зыукIыгъэри зэрэхэ-

тэу, Юныс ыумысыхэрэ кьодыхэп, яцлыфыгээнчэагээрэ яхьэкIэ-кьокIагээрэ кьегэ-ляагьох.

Мы тхылыр роман кьодыеп, роман-гьыбзэ нахь, зыфэгъэхьыгээрэ Кавказымрэ А. С. Пушкинымрэ арых. Романыр ыпэкIэ кьыдэкIыгъэ тхылыгъу «ГьучI Тыгъужьым итаурыхъ» зыфилоу, Урысыем иписательхэм я Союз ипремиеу «Образ» журналзу «Роман-газета» зыфилоу лауреатыцIэр кьызфигъэшъошагээр пыгъэшагъэу шыт.

Романзу «ГьучI Тыгъужьым итаурыхъ» зыфилоу Адыгейми Кавказыми осэ-шхо кьашыфашыгъ, журналзу «Роман-газетэм» зэрэ-псаоу ыкIи изакъоу кьыда-гъэхьагъ.

Тегъугъэплъ зэ Елена Петровна Шибинская (филологие шIэныгъэхэмкIэ кандидат) романым кьырилола-гъэм: «... Сказание о Железном Волке» — взгляд из легенды и из современности на вездесущее и многоликое зло, конкретным временем питаемое и вневременное, а потону и чудовищное. Взгляд, вооруженный знанием исторической правды, заостренный состраданием и страстью понять и обнажить перед читателем истоки беды и Кавказа, и России...».

Джыри зы еплъыкI: урыс писатель цIэрылоу Валентин Распутиным мары ытхыгъэр: «... Жанровое обозначение — роман — здесь условно; это страстная песнь своему народу, страстная любовь к нему и страстная тревога за его дальнейшую судьбу...»

ТэкIу ызылгыкIуатэкIэ писателышхом игушыцIэ мырзуштэу кьеухыжы: «... вот, как должно в наше время любить свой народ».

Мы аужырэ гушылэхэм угу кьагъэкIыжы Карл Маркс зичIыгурэ зишъхьафитныгъэрэ псэемыблэжъхэу кьэзыгъэгъунэжыштыгъэхэ адыгэхэм апае кьылогъэгъэ гушылэхэр: «Народы, учитесь у церксов, на что способны люди, желающие оставаться свободными».

Юныс нэIуасэ сызышы-фэхъугъэ апэрэ мафэхэм кьашъгъэжъагъэу, джы кьынэсыжъэу, ицIыф гъэпсыкIэ-зекIуакIэхэу, ишэн-зэхэлъыкIэ ямышыкIэхэу згъэунэфыгъагъэхэм, зэхъокIыныгъэшхохэр афэмыхъугъэу, непи есэгъотылэжыхъэшъ, «шыкур» сэлэ.

Цыфэу укIытэ зыхэлъым, цIыфыгъэри ебгъотылIэшт, цIыфыгъэ зыхэлъым — шыпкьэныгъэр илэш, шыпкьэныгъэ зилэр цIыф зафэр ары. Ащ фэдэ цIыфыр ныбджэгъушIу хъун ыльэкIышт: ащ уигъэпцIэштэп, зафэу кьыбдэзекIошт.

Хуэконыгъэ горэ зымышыгъэ цIыф шылэп, ихэу-кьоныгъэ зыдишIэжъэу, ар зэригъэтэрэзыжыштым пылтым фэбгъэгъун плъэкIышт. ЕтIани а хуэконыгъэр ежъимызакъоу, узышIокIын умыльэкIышт ушъхьагъу горэм епхыгъэ шыпкьэу зыхъукIэ, ари кьыбгурылон фае. КьызыбгурылонкIэ, фэбгъэгъун плъэкIышт.

Журналзу «Зэкъошныгъэм» иредакторзу Юныс Иоф ышIэ

зэхъум, иИофшIаIэ сылгы-плъэшттыгъэ (ыпэкIэ кьызы-рэсIуагъэу, а зы кабинетым Нэхэе Руслъан тяшэу тызэды-чIэсыгъ). Журналым кьыхы-рагъэутымэ ашIоигъоу кьа-хьыштыгъэр, е кьарагъэхьы-штыгъэр мэкIагъэп: рассказ-хэр, повестхэр, романыр (зэрэ-псаоу) е ашыщ пычыгъохэр, усэхэр, поэмэхэр, общественнэ политикэ ИофшIэным фэгъэ-хыгъэ тхыгъэхэр, нэмыкIхэ-ри. Ащ фэдизым яджэшттыгъэ, рецензиехэр кьаригъэтхы-штыгъэ, редакционнэ советым шытыригъэгъушыцIышттыгъэх, амыштагъэхэр, ыгу хэлэжызы, рецензиехэри агъусэхэу Иоф кьыдашIэжыным пач кьэзы-тхыгъэхэм афаригъэхьыжы-штыгъэх. КьыдэбгъэкIымэ хъунэу кьыхахыгъэхэр редак-тировагъ ышIыштыгъэх, кьы-дэжыным фигъэхьызыршты-гъэх. КIэкIэу кьэпIон зыхъу-кIэ, тхыгъэхэм Иофышхо ади-шIэшттыгъэ.

Мыщ фэдэ гукъэкIыжъ горэм игугъу кьэсшымэ иягъэ кьэмыкIонэу сшIошIы.

Еутых Аскэр (а лъэхъаным Москва Iокъыгъэу дэсыгъ) ыджэ кьикIи рассказ горэ (ыцIэ кьэсшIэжырэп) адыга-бзэкIэ тхыгъэу Iэпэрытхыр журналым кьыхыригъэуты шIоигъоу кьаригъэхьыгъагъ. Рассказым редакционнэ советым зышытегушыцIэхэм, кьы-дэбгъэкIы мыхъунэу, кьэзыгъ-хыгъэм, Аскэр, фягъэхьы-жыгъэн фаеу шырахъухьагъ. Ащ Юныс лъэшэу зэридагъ, гумэкIэу, плызызу: «Сыд сшIэхэн, сыдзуштэу мо тхэ-кIошхом рассказыр фязгъэ-хьыжын?» — ылозэ, кабине-тыр рикIукIымэ, кьырикIу-кIыжъэу зэритыгъэр сцыгъу-пшэрэп. Редакционнэ советым рихъухьагъэм ушIокIын плъэкIынэу шытыгъэп. Аскэр ирассказкIэ зеклон фаеу зэрэхъугъагъэр непи Цуекъо Юныс ыгу кьэожы.

1988 — 1989-рэ ильэсхэм, зы мафэ горэм Юныси, Нэхэе Руслъани, сэри тышысыхэу, кабинетыпчъэр кьылуири лIы горэ кьычIэхьагъ. Тапэхэр пытэу кьыубытыгъэ, сэлэм кьытихи, Юныс дэжъ тIысы-гъэ. Спортым зэрэпылгыгъэр хэпшIыкIэу пытэу зэхэлъ, плIэу шыуамбгъу, теубытагъэ зэрэхэлъыр итеплэкIэ кьэо-шIэ. Рэхьат. Ащ ыпэкIэ слъэ-гъугъэу, сшIэу шытыгъэп.

ТэкIурэ зэдэгъушылагъэхэу кьызфэIуагъэм ышъхъэ кьы-рихыгъ: А. С. Пушкиным иро-манзу «Евгений Онегин» адыгабзэкIэ зэридзэкIыгъ, «Зэкъошныгъэм» кьыдагъа-хъэмэ шIоигъоу кьызырихы-гъэр кьылуагъ. Руслъан ылу-шIэмэ шхыпцI макIэ ары-чъагъ, ау зыпари кьылуагъэп, тхэу шысыгъ. Ау сэ сымы-загъэу ыкIи сшIогъэшIэгъо-нэу, зыгорэкIэ мэсэмэркъэумэ сIуи хьакIэм сыкьеплгыгъ, ау сэмэркъэу Иоф хэлъыгъэп, ишъыпкъагъ. Ар ПсэйтIуку шышэу Бэстэ Аскэр арыгъэ.

Юныс Iэпэрытхым редак-ционнэ советым хэтхэр ригъэ-джагъэх, тегушылагъэх, рецен-зиехэри кьаригъэтхыгъэх. Иоф дишIэжыныу ралуи, раты-жыгъ.

Ащ ыуж ильэсипшI тешIэ-жыгъэу, 1998-рэ ильэсым, Иоф дишIэжы зэрэраIуагъэу Бастэм «Евгений Онегин»

Краснодар кьышыдыгъэ-кIыгъ. ТхылымкIэ кьэтынэу Краснодар телевидением кьышагъэхьабырыгъэм сеп-лгыжыгъагъ.

Юныс итхылтхэм уяджэ-ныр псынIагъоп, кьин, гу-рылогуау зылохэрэм афэдэхэм уаIуIкIэн плъэкIышт. Шъып-кьэ, шылэх тхакIохэр атхыхэ-рэр гурылогуошIухэу, уяджэн-кIэ мыкьинхэу, гушылэхэри кьэлогуошIухэу, охътэ бащи атемыгъэкIуадэу. Ар дэгъу. Ау цIыфхэр, ашъокIэ зэрэзэ-фэмьдэхэу, тхакIохэри зэфэ-дэхэп. Хэти ежъ ишэн елгы-тыгъэ тхэкIэ амалхэр, кьэлотэ-кIэ-кьэтынхэр, гушылэ гъэфэ-дакIэ иI.

Зэчый ин зыхэлъ тхакIу Юныс: идианазон ины — кьэубытыгъошIоп, коуу мэгъушысы — игушысыс Iэкъэ-гъошIоп, гукIэгъушхо хэлъ, ыгукIэ шъабэ — енкъокъу-гъуау; хьакIэ-кьокIагъэ зы-хэлъ псэукIэр, цIыфыгъээнчэ зекIуакIэр, тхьамыкIэгъо хъугъэ-шIагъэр — тыдэ кьы-шыхъугъэми, тыдэ шызэхы-хыгъэми, ежъ ахэр зэкIэ кьэ-хъулаIагъэм фэдэу зэхэшIэ, ыпсэ хэлэжы, еумысых, ыгу-кIэ ыштэхэрэп. Джащ фэдэ гупшысэхэр, зэфэхьысыжы-хэр уагъэшIы итхылтхэм уяджэ зыхъукIэ.

КIэлэгъаджэхэм яшIэны-гъэ зышыхагъэхэр инсти-тутым иметодистэу Кьэлэбий Марзыет Юныс итворчествэ, итхылтхэм афэгъэхьыгъэу кьылуагъ: «Тильэпкъ гъогу хьылыгъэу кьыкIугъэм, тапэкIэ кьытпыщылъым тиныбжы-кIэхэм анаIэ тетэу ригъэгъу-пшысэхэ шIоигъоу мэгулэ... Юныс итхылтхэм теурыкIо-лэкIонкIэу уяджэнэу шытэп. Охътэ икьэ уилэу, ежъ авто-рым укIыгъум фэдэу, удэмы-гузажъоу игъогу дэпкIун, игузэхашIэ кьыбгурылон фае. Джащыгъум кьэуубытышт игушысыс зыдакIорэр, купкIэу тхылым кIоцIылыр...»

ШIукIэ уехъопсэнэу шыт Юныс. УшыгушхукIын, уры-пэгэн фае лъэпкыым ащ фэдэ цIыф цIэрылохэр кьызырэхэ-кIыхэрэм фэшIыкIэ.

ГъэшIэгъоныр: ащ фэдиз талантышхо зыхэлъыр, умы-гъэшIэгъон умыльэкIынэу, илыгъашэу укIытапхэу шыт, шъхьэкIэфэныгъэ ин хэлъ, адыгэ шэн-хабзэхэр дахэу зэрехъэх, фэлъэкIыштымэ ишIуагъэ кьыуигъэкIыным фэхьабыр зэпыт, хьалэл, ыгу хэбгъэкIыгъэми пфигъэгъун ыльэкIышт. Цыф зафэу зэрэ-штытым кьыхэкIэу, шъып-къагъэ зыхэлъхэм, ар зэригъо-тылIэхэрэм адэжъ зегъазэ.

Ытхыгъэхэм ащышхэр адыгэ литературэмкIэ егъэ-джэн программэм хагъэхьа-гъэх, республикэм иеджаплэ-хэм кIэлэеджаIохэм ащы-зэрагъашIэх, ащызэхафых, яльэпкъ зэхашIэ агъэунэфы.

Юныс ыныбжэ емылгы-тыгъэу ыкIуачIэрэ ипсауны-гъэрэ зыпкъ итых. Арышъ, тапэкIи тильэпкъ игугъу да-хэкIэ языгъэшIышт тхылы дэгъухэмкIэ тызэригъэгъушI-штым тицыхъэ пытэ телъ. Псауныгъэ иIэу, икьэлэмэпэ мыуцэкоу, ильэпкъ гупсэ ишыIэныгъэ гупчэ бэрэ иты-нэу фэтэлэ.

ХЪАУДЭКЪО Шыхамыс.

ПЕНСИЕХЭМКIЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

ЗэкIэми ящыкIэгъэ документ

Урысые Федерацием изако-нодательствэ зэригъэнафэрэм тетэу, Иоф зышIэрэ гражданхэр 2002-рэ ильэсым кьышыубла-гъэу шIокI зимылэ пенсие стра-хованием исистемэ щатхыхэмэ, тызыхэт 2010-рэ ильэсым кьы-шыублагъэу зэкIэ Иоф зымышIэ-рэ гражданхэр, ахэм ахэхьэх кIэлэцIыкIухэри, атхых, кьэра-лыгъо пенсие страхованиемкIэ Страховой свидетельствэхэр аратых. Затхыхэрэ ужым нэгъ-ырэ пэпчъ лицевой счет кьы-фызэлъахы ыкIи ыужкIэ ащ ра-гъахъэ кьылэжыгъэм тегъэ-псыкIыгъэу ипенсиехэм апае ахьшэу хагъэкIырэр. Пенсиехэм апае хагъэкIырэр цIыфыр зы-гъэлажъэрэм иИофышIэ пач еты, шъэхьэзэкъо предприни-мательхэм ежъхэм ашъхъэ апае аты, «миним мин хэгъэхъуа-гъэу» алозэ заджэхэрэ програм-мэм хэлажъэхэрэм хэгъэхъожь страхованием пач ахьшэр ежъ-хэм яшIоигъоныгъэкIэ ясчет рагъахъэ.

Ыныбжэ кьэсэу цIыфыр пен-сием зыкIокIэ, мазэ кьэс кьы-ратыштыр зыфэдизыштыр зэ-кIэмкIи исчет мылькоу шызэлъ-кIагъэм елытыгъ. Ар нахьыбэ кьэс, ипенсии нахьыбэшт. Ары кьэралыгъо страхованием иси-стемэ тегъэпсыкIыгъэу зэкIэри тхыгъэнхэ фаеу зыкIыштыр.

ЫужкIэ Страховой свиде-тельствэвр, ащ илицевой счет иномер (СНИЛС)-р социальнэ обеспечением иучреждение-хэм агъэфедэрэ кьэбар зэфэ-шъхьафхэр зэзыпхыхэрэ звенэу гъэпсыгъэшт. ЦIыфым пенсие-хэмкIэ фитыныгъэу иIэхэр учет шыгъэнхэм ыкIи уасэ афэшIы-гъэным, пенсиехэмкIэ мыльку зэлугъэкIэгъэным ыкIи кьэра-лыгъо Iэпылэгъу (ны мылькур, джащ фэдэу нэмыкI социальнэ фэлэ-фашIэхэр ыкIи фэгъэкIо-тэныгъэхэр) цIыфым етыгъэн-хэм, нэмыкIэхэм апае Страхо-вой свидетельствэр агъэфедэшт. 2005-рэ ильэсым кьышыубла-гъэу СНИЛС-р «индетификатор зыкIэу» гъэпсыгъэу медицинэ учреждениехэм, медицинэ ыкIи социальнэ страхованиехэмкIэ фондхэм агъэфедэ.

Хабзэм зэригъээнэфагъэмкIэ, СНИЛС-м ылапсэ фэхъушт «со-циальнэ картэр» Урысыем ты-дэки шагъэфедэу аублэным пач бэп кьэнэжыгъэр. Ащ ишIуа-гъэкIэ, кьэбархэмкIэ зэхъожы-гъэным уахътэу ишыкIагъэр бэ-кIэ нахь макIэ хъушт, джащ фэ-дэу кьэралыгъо фэлэ-фэшIэ зэфэшъхьафхэр (пенсие афэгъэ-у-цугъэным, мазэ кьэс аратырэ ахьшэ тынхэр кьаыхыгъэнхэм, нэмыкIэхэм) апае цIыфхэм доку-мент зэфэшъхьафхэр кьызыра-у-гоиохэрэ ишыкIэгъэжыштыгъэп. Арышъ, кьэралыгъо пенсие страхованием телыгъэгъэ Стра-ховой свидетельствэр ипIальэм кьаыхыгъэным мэхьэнэ гъэнэ-фагъэ иI.

Зыныбжэ имыкьугъэ цIыфэу шIокI зимылэ пенсие страхова-нием исистемэ хэтэу страховатъ ашIыгъэр чIыплэ горэм шэла-жъэмэ, ащ ИофшIэн кьезыты-гъэм ыгъэлажъэрэм пач Пенсие-хэмкIэ фондым ахьшэу фыхы-гъэхьагъэм ыужкIэ пенсиеу кьыратыштым хахъо фишIышт.

Ащ изакъоп. СНИЛС-р нэмыкI ИофыгъохэмкIи ишыкIагъэу шыт. Гушылэм пач, зыныбжэ имыкьу-гъэ гражданиным пенсиехэм апае зэлугъэкIэрэ ахьшэу зыго-рэм кьыкIэныгъэр кьыраты-жын фаеу хъугъэмэ, шIокI зимылэ пенсие страхованием исистемэ ар щымытхыгъэ зы-хъукIэ, кIэныр кьалихын ыльэ-кIыштэп.

2009-рэ ильэсым ыкIэхэм адэжъ Урысые Федерацием ПенсиехэмкIэ ифонд и Адыгэ Республикэ Кьутамэрэ Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмкIэ ыкIи наукэмкIэ и Министерст-вэрэ зэдашIыгъэ Зэзэгъыныгъэм егъэнафэ Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмкIэ ыкIи наукэмкIэ и Министерствэ епхыгъэ учреж-дениехэм ащырагъаджэхэрэр ыкIи ащапIухэрэр шIокI зимылэ пенсие страхованием исистемэ тегъэпсыкIыгъэу страховатъ шыгъэнхэм ехьылIэгъэ ИофшIэ-ныр зэрэздагъээнцIэшт шыкIэр. Джащ фэдэ зэзэгъэныгъэхэр зэдашIыгъэх ПФР-м ичIыплэ органхэмэрэ кьэлэ ыкIи район муниципальнэ образованиехэм гъэсэныгъэмкIэ я ГъэлорышIа-плэхэмрэ. А зэзэгъыныгъэхэм агъэнафэ еджаплэхэм ыкIи сабий ЫгытылIэхэм ащеджэхэрэр ыкIи ащалагъэхэр тхыгъэнхэм, Стра-ховой свидетельствэхэр 2010-рэ ильэсым иИоныгъо и 1-м шIо-мыкIэу ятыгъэнхэм ахьылIэгъэ ИофшIэныр зэрэздагъээнцIэшт шыкIэр.

Непэ ехъулIэу зэрэгъэпсы-гъэмкIэ, ПФР-м ичIыплэ орган-хэмрэ гъэсэныгъэм иучрежде-ниехэмрэ а ИофшIэныр зэдагъэ-цакIэзэ, я 9-рэ ыкIи я 11-рэ (кьы-чIатIупшырэ) классхэм якIэлэ-еджэкIэ 6562-рэ атхыгъ. Кьэра-лыгъо пенсие страхованием и Страховой свидетельствэу граж-даниным шIокI зимылэ идокю-ментэу шытыр «Аужырэ оды-джыныр» зышылэгъэ мафэм кьычIатIупшырэ кIэлэеджаIо-хэм аратыжыгъэх. Джащ фэдэу дэгъоу кьыддэлажъэх сабий ЫгытылIэхэри.

Ау а лъэныкъомкIэ зы кьины-гъо тырехьылIэ. Сабый Ыгыты-лIэхэм компьютер зимылэхэр ахэтыхэшъ, анкетированием (АДВ-1) ипрограммэ дгъэфед-эн тлэкIырэп. А лъэныкъом-кIэ кIэлэцIыкIухэм ятэ-янэхэм яшIуагъэ кьытагъэкIын алъэ-кIышт. Шъузышыпсэурэ чIы-плэм ПФР-м иорганэу шыла-жъэрэм иИофышIэхэр кьышъо-жэх, паспортнымрэ сабыр зы-шышыр кьызылэтыкIырэ до-кументымрэ зыдэшIуыгъэхэу шъукIу. Страховатъ ашIырэ цIыфым ехьылIэгъэ анкетэр зышъутхыкIэ, кьэралыгъо пен-сие страхованием и Свиде-тельствэ кIэлэцIыкIум пач кьы-шъуатышт.

ШIокI зимылэ пенсие стра-хованием ехьылIэгъэ Свиде-тельствэр цIыфым ишыкIэ-гъэ шыпкьэу шыт документ. Арышъ, а Иофым кIыхьэ-лы-хъэ зешъумэгъэшIынэу тышъо-лэу.

Сергей СЕЛИХОВ.
ПФР-м и Адыгэ респу-бликэ Кьутамэ персонифици-рованнэ учетыр зэхэщэ-гъэнымкIэ иотдел ипаш.

Пшлогъэшлэгъоным ухэлэжъэнэу уфэешт

Урысые ФедерациемкIэ ДОСААФ-м иорганизациеу Адыгэ Республикэм щыIэм военнэ-патриотическэ, интернациональнэ плуныгъэм, тигъогухэр щынэгъончтэу щытынхэм, нэмыкI-хэми яхьылэгъэ зэнэкъокъухэр зэхещэх. Урысыем и Мафэ фэгъэхьыгъэ зэIукIэгъухэу Мыекъяупэ щыкIуагъэхэм автомобиль спортым пыцагъэхэм яшIэныгъэ кыщыгъэлэгъуагъ.

Хэгъэгъу зэошхом ТекIоныгъэр кызыщыдакхыгъэр илгъэ 65-рэ зэрэжыгъэр республикэм и ДОСААФ IофшIэгъэ дэгъухэмкIэ шыагъэунэфыкIыгъ. Лыхъужэ ыкIи лэжъэкIо щытхъум япхыгъэ чIыплэхэр зэрагъэлэгъуагъэх, ветеранхэмрэ ныхъыкIэхэмрэ зэгъусэхэу зекIохэм ахэлэжыагъэх. Урысыем и Мафэ фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъухэм автомобиль спортыр зышIогъэшлэгъон бзылфыгъэхэм ялэпIэсэныгъэ щауплэкIугъ.

— Автомобилы агъэлорышIэным фэшI теориер кьалотагъ, урмэу Краснооктябрьскэм зэнэкъокъум хэлэжъэрэмэ апае пэрыохъухэу тырагъэуцагъэхэр машинэхэмкIэ кызырэнэкIыгъэх, — еIо республикэ ДОСААФ-м икIулыкIу итхьаматэу Бэрцэ Тимур. — Машинэм ишэрэхэ псынIкIэу зэблахъун зэралэкIырэр кьагъэлэгъуагъ. Автомобиль Iофым епхыгъэ кьэбар гъэшлэгъонхэр, анекдотхэр кьалотагъэх, ямашинэхэр

агъэкIэракIэхэи, урамым кырыкIуагъэх.

ЗэхэщакIохэр ашлогъэшлэгъонэу зэнэкъокъумэ яплыгъэх. ХагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр зыфагъэшъошэштхэр кыыхахынхэм фэшI зэфэхьысыжъхэр ашIыгъэх. Надежда Лихачевар Мыекъяупэ щэпсэу. Ишпъэшпэгъухэр Iэпылэгъу кыфэхъухэзэ, машинэр зэрагъэкIэ-

Надежда Лихачевар (джабгъумкIэ апэрэу щыт) ишпъэшпэгъухэм афэрэз.

Сэмэгъу Саидэ Кошхъэблэ районым ыцIэ-кIэ зэIукIэгъумэ ахэлэжыагъ.

ракIэрэр тлэгъугъэ.

— Машинэм си-сыныр сикIас, — еIо Надежда Лихачевар. —

ГъогурыкIоным ишапхъэхэр симыу-кIонхэм пае сыз-фэсакыжы. Мыекъяупэ зэнэкъокъухэр щызэхэзыщагъэмэ сипшъэшпэгъухэри афэрэзэх.

ДОСААФ игъэлорышIапIэ ипашэу АкIэгъу Аслъан кызырэнэтиуагъэу, ныхъыкIэхэм, бзылфыгъэхэм апае зэнэкъокъухэр районым щызэхашэх, патриотическэ плуныгъэм имэхъанэ зыкъэгъэ-Iэгъыным фэшI ветеранхэр, дзем икIулыкIушIэхэр, кIэлэеджа-кIохэр зэIуагъагъэх.

Милицием иполковникэу Хьаткьо Аслъан зэрилъытэрэмкIэ, дэгъоу зэхашэрэ пчыхъэзэхэхэр е спорт зэнэкъокъур ары плуныгъэмкIэ амалышIухэр кызыгы-

хэрэр. НыхъыкIэхэмрэ милициемрэ язэпхыныгъэхэр зэрагъэпытэ-штхэм зэхэщакIохэр зэрэпылхэм осэ ин ритыгъ.

Кошхъэблэ районым кыкIыгъэ Сэмэгъу Саидэ апэрэ чIыплэхэм ащыщ кыдымыхыгъэми, зэнэкъокъухэм зэрахэлэжыагъэм фэшI кIэгъожырэп. Имашинэ ыгъэдэх-нэу зыфежъэм, икIоджэгъухэр Iэпылэгъу кыфэхъуагъэх. Адыгэ быракъыр машинэм ыкIыбкIэ да-хэу щигъэIагъ. Кошхъэблэ кы-зэрикIыгъэр кызыушыхъатыр нэ-пеплэ тхыгъэхэри гъэшIэгъонхы.

— Зэнэкъокъумэ тахэлажъэзэ тишIэныгъэ хэтэгъахъо, нэлуасэ тызыфэхъурэр макIэп, — еIо Сэмэгъу Саидэ.

Апэрэ чIыплэр Мыекъяупэ щыпсэурэ Надежда Лихачевар кыды-хыгъ, Красногвардейскэ районым кыкIыгъэ Наталья Герасименкэр ятIонэрэ хъугъэ, Тэхьутэмыкьо районым спортсменкэу Татьяна Голубь яшээнэрэ чIыплэр кыдыхыгъ.

Зэнэкъокъухэм язэхэщэпкIэ Iэпылэгъу кьафэхъуагъэхэм гъэзе-тымкIэ тхашъуегъэпсэу ариложы шIонгъоу Бэрцэ Тимур кыгъэлэгъуагъ.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КыдызгыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лэпкь IофхэмкIэ,
IэкIыб кьэралхэм
ащысэурэ тильэп-
кьэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи кьэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхъалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редакциер
зыдшыIэр:
385000,
кь. Мыекъяупэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшгъэдэкIыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэскIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Теме-Кавказ
чIыплэ гъэлоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыыхи-
утихэрэм мышгъып-
кьагъэу кьахафэ-
хэрэмкIэ кызыт-
хыгъэхэм пшгъэдэ-
кIыжъ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажъэхэр-
рэмрэ яеплкъыкIэ
зэтемыфэн ытэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм кыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи кы-
зытхыгъэхэм
алэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутирэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъяупэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
6155
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1845

Хэутыным
ушыкIэштхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэштхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

САТЫР ЗАУЛЭКИЭ

Мэфэки орэдхэр, кьашъохэр

Урысые Федерацием и Мафэ фэгъэхьыгъэ мэфэки концертэу Мыекъяупэ ипчэгъу щыкIуагъэм ныхъыкIэхэр чанэу хэлэжыагъэх. АР-м изаслуженнэ артистэу Теуцожь Алым зипэщэ кIэлэцIыкIу ансамблэу «Сэламым» адыгэ кьашъохэр кышIыгъэх, Елена Шербак ыгъэсэрэ кIэлэеджакIомэ орэдхэр кьауагъэх.

Ушу. Европэм изэнэкъокъу

Медальхэр дышъэх

Европэм ушумкIэ изэнэкъокъухэу Италием щыкIуагъэмэ Адыгеим спортсменхэр ахэлэжыагъэх. Владимир Васильченкэр НэмытIэкьо Аскэррэ япашэхэу Армен Норсоянрэ, кг 70-рэ, Нисредин Разахановымрэ, кг 65-рэ, Европэм идышъэ медальхэр кыдакхыгъэх.

Дзюдо

Ялэпэлэсэныгъэ хагъахъо

АР-м дзюдомкIэ изэнэкъокъухэр мэкьюгум и 12-м Мыекъяупэ щыкIуагъэх. ТибэнакIохэм ялэпэлэсэныгъэ хагъэхьоным фэшI аш фэдэ зэIукIэгъухэр ящыкIагъэхэу елгытэ Адыгеим изаслуженнэ тренерэу Бэстэ Сэлымэ.

ИСКУССТВЭМРЭ НЫБЖЫКIЭХЭМРЭ

Къыхихышт сэнэхъатым зыфегъасэ

ИскусствэхэмкIэ мыекIонэ кIэлэцIыкIу еджапIэу N 3-м Хьаудэкьо Къэплъанэ пщынаоу зыщыгъасэзэ, зэнэкъокъухэм щытхъу-цIэхэр кьащыдихыгъэх. Къыхихышт сэнэхъатым ар фзыщыгъэр икIэлэгъаджэу Мэрэтыкьо Саид.

ГушыIэ дахэм гур кьелэты, убыбы пшIонгъоу уешIы. Пщынаом пщынэр ыгъэбзэрабзэ зытхъуIэ, мэкъамэу зэхэпхырэу узыфешэ, лэпкь гушпысэр кьелэты. Хьаудэкьо Къэплъанэ искусствэм фэгъэхьыгъэ зэхэхэхэм, зэнэкъокъухэм ахэлажъэу, адыгэ орэдышъохэр кыригъалохэу тэлэгъу. Пщынэр «кыгъэгъушыIэ» шIонгъоу пчэгум кызыхъэкIэ зэрэгумэкIырэр кызыхыгъэшпырэп, щыфхэр зэригъэгъушIоштхэм пыл.

Лэпкь музыкальнэ Iэмэ-псымэхэмкIэ орэдышъохэр кьегъэIогъэнхэмкIэ шъолъыр зэнэкъокъоу Адыгэ Республикэм щыкIуагъэм Хьаудэкьо Къэплъанэ ятIонэрэ чIыплэр кышIы-дихыгъ.

— СишIэныгъэ хэгъахъо сшIонгъу, — еIо Кь. Хьаудэкьом. — ИскусствэхэмкIэ Адыгэ республикэ колледжым сыщеджэнэу зысэгъэхъазыры.

— Мыекъяупэ ия 2-рэ гурыт еджапIэ ия 9-рэ класс Къэплъанэ кыухыгъ, — зэдэгъушыIэгъур лъегъэкIуатэ кьалэм искусствэхэмкIэ ия 3-рэ кIэлэцIыкIу еджапIэ икIэлэгъаджэу Мэрэтыкьо

Саидэ. — НыхъыкIэхэр лэпкь шэн-хабзэхэм афэгъэсэгъэнхэм фэшI музыкэр IэпылэгъушIу кытфэхъу. Къэплъанэ илгъэ заулэ хъугъэу сылэплээшп, лэпкь шIэжъ илэным мэхъэнэ ин зэрэритырэ сэгъэгъушIо, нэмыкI кIэлэцIы-кIухэри искусствэм фэгъэгъэсэнхэм сыпыл.

Сурэтым итыр: пщынэу ныхъыкIэу Хьаудэкьо Къэплъан.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбий.